

SVERIGE 5:25
NORGE 6:90
DANMARK 7:10
INKL. MOMS

MYNT KONTAKT

MAJ
1978

5

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGENS TIDSKRIFT

KOPPARÖRET FÖDDES FYRKANTIGT Sid 130

HUR SKYDDAR JAG MIN SAMLING Sid 132

SIGISMUNDS MYNTPORTRÄTT Sid 134

UR STYRELSENS ÅRSBERÄTTELSE 1977 Sid 138

EN FÖRFALSKNINGSHISTORIAS UPPLÖSNING Sid 142

SUOMALAISET LUKIJAMME VOIVAT KIRJOITTA MEILLE SUOMEKSI Sid 140

Dekorativa sedelavbildningar Sid 124

MAJERBJUDANDE

SVERIGE 2 KRONOR

1880 och 1?	150:-
1892 oflag.01	2700:-
1903 1?a1	225:-
1906 1+/01	625:-
1907 1/1+	100:-
1910 f.m.m.1?	250:-
1912 1+/01	375:-
1924 01a0	500:-
1926 01a0	400:-
1928 1a1+	60:-
1929 1+	60:-
1930 1+/01	125:-
1934 1+/01	45:-
1935 01/0	130:-
1935 1+/01	35:-
1937 1+	90:-
1943 1+	90:-

SVERIGE 1 KRONOR

1879 1?	110:-
1888 1?	150:-
1924 pkt 1+a01	125:-
1935 01/0	50:-
1936 01a0	50:-
1937 0	75:-
1938 01a0/0	40:-
1930 01/0	30:-
1941 01/0	40:-
1953 01a0	100:-
1954 01	35:-
1955 01	50:-
1958 01a0	200:-
1958 01	100:-
1960 01a0	60:-

SVERIGE 25 ÖRE

1874/75 1?	200:-
1890 01	150:-
1916 01a0	325:-
1921 N 01	350:-
1938 01a0	25:-
1939 0	50:-
1941 0	50:-
1943 01a0	45:-
1946 N 01a0	50:-
1947 S 01a0	50:-
1953 0	50:-
1957 0	40:-

SVERIGE 10 ÖRE

1875 böjd annars 1	265:-
1880 1+	375:-
1890 0	1300:-
1904 1a1+	20:-
1909 0	500:-
1909 01/0	350:-
1915 1+/01	85:-
1916 01	125:-

1917 0	125:-
1918 01a0	100:-
1928 0	150:-
1929 0	125:-
1930 0	150:-
1934 01/0	40:-
1935 01a0	35:-
1937 0	75:-
1938 01/0	35:-
1939 0	100:-
1940 S 0	50:-
1940 N 0	150:-
1941 S 0	50:-
1943 01a0	30:-
1946 01	25:-
1947 S 01a0	30:-
1947 N 01a0	50:-
1948 0	40:-
1950 0	35:-
1952 0	50:-
1953 0	50:-
1955 0	60:-
1956 0	30:-
1957 0	30:-
1958 0	30:-
1960 0	25:-
1962 S 0	30:-

SVERIGE 5 ÖRE

1882 01	395:-
1885 01	375:-
1905 01/0	250:-
1906 1+	50:-
1909 1+/01	400:-
1910 1a1+	1900:-
1915 0	700:-
1918 god 1+	225:-
1919 01	300:-
1926 01	175:-
1927 1a1+	1400:-
1933 1+a01	85:-
1934 01a0	150:-
1937 01a0	150:-
1939 01	70:-
1941 0	100:-
1944 01	100:-
1945 01	50:-
1947 0	200:-
1947 01	70:-
1949 01a0	125:-
1950 j 0	200:-
1952 01/0	55:-
1957 01/0	40:-
1960 0	40:-
1961 u 0	80:-
1961 ts 01/0	45:-
1962 0	25:-
1968 0	5:-
1969 01a0	4:-

SVERIGE 10 KRONOR

1908 1	375:-
1910 1/1+	350:-
1913 01a0	1800:-
1913 1+	550:-
1913 1	275:-
1914 1	250:-
1915 1+	575:-
1917 1	275:-
1922 1+	175:-
1923 1+a01	425:-
1924 1/1+	175:-
1925 1+a01	400:-
1925 1+	350:-
1926 01a0	525:-
1926 01	450:-
1927 01	425:-
1929 1	110:-
1930 1/1+	95:-
1932 1+	75:-
1933 1+	85:-
1934 1+	55:-
1935 1+	45:-
1936 1+	45:-
1937 01a0	95:-
1938 01a0	105:-
1939 0	150:-
1939 01a0	90:-
1940 01a0	105:-
1941 0	375:-
1941 1+	150:-
1942 0	175:-
1945 0	45:-
1946 0	595:-

SVERIGE 5 KRONOR

1905 1	650:-
1907 1	575:-
1916 1+	325:-
1917 1?	175:-
1923 1+	350:-
1925 1+a01	500:-
1930 1	125:-
1933 01/0	250:-
1936 0	250:-
1936 1+	150:-
1938 01	85:-
1941 0	90:-
1942 01	35:-
1943 0	55:-
1944 01	35:-
1946 0	60:-
1947 0	40:-
1948 0	75:-
1949 0	35:-
1950 01	125:-
1951 0	60:-
1962 *	600:-
1963 *	150:-

Alla priser inkl. moms. - Full bytesrätt inom 8 dagar. Porto tillkommer.

PEO MYNTHANDEL AB

DROTNINGGATAN 29, BOX 16 245, S-103 25 STOCKHOLM
TELEFON 08-21 12 10

MYNTKONTAKT

SVENSKA NUMISMATISKA
FÖRENINGENS TIDSKRIFT

Östermalmsgatan 81
114 50 Stockholm
Telefon 08-67 55 98
(vardagar 10.00-13.00)

Myntkontakt:

Postgiro 42 30 50-4
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken

Myntkontakt utkommer mellan
den 10:e och 15:e varje månad
Ingen utgivning under juni och juli

Prenumeration: helår 47:—

REDAKTION

Ansvärlig utgivare:
Lars O Lagerqvist

Huvudredaktör:
Torgny Lindgren
Telefon 018-12 09 94
Sankt Olofsgatan 12
752 21 Uppsala

Teknisk redaktör:
Nils Åberg
Telefon 08-24 31 10
Box 1310, 111 83 Stockholm

Redaktionskommitté:
Madeleine Greijer
Bengt Hemmingsson
Frank Olrog
Bertel Tingström

Copyright:

Myntkontakt och respektive
författare, vilka ansvarar för
sakinnehållet i sina bidrag

ANNONSER

Bokning och material:
Telefon 24 31 10
Box 1310, 111 83 Stockholm

Annonspriser exkl. moms:

4 sidor (mittuppslag)	3 300:—
2 sidor (mittuppslag)	1 750:—
2:a omslagssidan	1 000:—
omslagets 4:e sida	1 350:—
1/1 sida (157 x 220 mm)	800:—
2/3 sida (104 x 220 mm)	560:—
1/2 sida (157 x 108 mm)	420:—
1/3 sida (50 x 220 mm)	300:—
1/4 sida (76 x 108 mm)	230:—
1/6 sida (50 x 108 mm)	160:—
1/12 sida (50 x 52 mm)	90:—

Sista materialdag:

Den 15:e i månaden
före utgivning

Annonsmaterial:

Negativ eller positiv offsetfilm

För typografering och sättning av
annonser debiteras nettopriser

*Annonser som ej är förenliga
med SNF:s, FIDEM:s och
AINP:s etik
kommer att avböjas*

ISSN nr 0435-8245

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Vårprogrammet 1978

KURSEN I MYNT-, MEDALJ- OCH SEDELKUNSKAP började i januari. Under våren hålls ytterligare en föreläsning, nämligen

Onsdagen den 24 maj kl. 18.30. Vår egen tids mynt: Utlandet. Från guldmyntfot till kreditmynt (1816-1978).

Lokal: Statens historiska museer, Storgatan 41, Stockholm.

Kursen fortsätter i höst, varvid den inställda föreläsningen den 19 april kommer att hållas.

Anmäl ditt deltagande till föreningens kansli!

ANTI-KSEKTIONEN möts den 7 juni kl. 18.30 på Östermalmsgatan 81 för att bese en fin samling antika mynt.

ÅRSMÖTET hålls torsdagen den 1 juni och är förlagt till Uppsala. Universitetets Myntkabinett kommer att visas av dess förestandare dr Bertil Wærn. Se närmare s. 146.

BOKSLUTET för 1977, se s. 138 f.

ÅRSMÖTESJETONGEN 1978, se s. 147.

Höstprogrammet 1978

Allmän samlarafton kommer att äga rum den sista onsdagen i varje månad med början i augusti.

Föreningens *mynt- och medaljauktion* kommer preliminärt att hållas i oktober.

Medeltidssektionen ÖRTUGEN fortsätter i höst och sammankallande ordförande (Anders Frösell 0758/345 32) kommer efter diskussion med sektionen att meddela tid för sammankomsterna i augustinumret av MYNTKONTAKT.

Antiksektionen bildades den 11 april. Dess ordförande blev intendent Claes Grill (tel. 08/15 17 00). Den skall träffas sex gånger om året. Se även s. 148.

Beträffande *medaljafstnar* och den beramade utflykten till Ericssberg återkommer vi i augustinumret, likaså om *Kursen i mynt-, medalj- och sedelkunskap*.

Samlarmynten

De beställda samlarmynten för 1977 börjar skickas ut nu. De som i stället vill hämta dem ombedes snarast komma till kansliet, som vanligt vardagar (utom lördagar) kl 10.30 - 13.00.

Styrelsen och redaktionen för MYNTKONTAKT önskar alla en trevlig sommar!

Dekorativa sedel- avbildningar

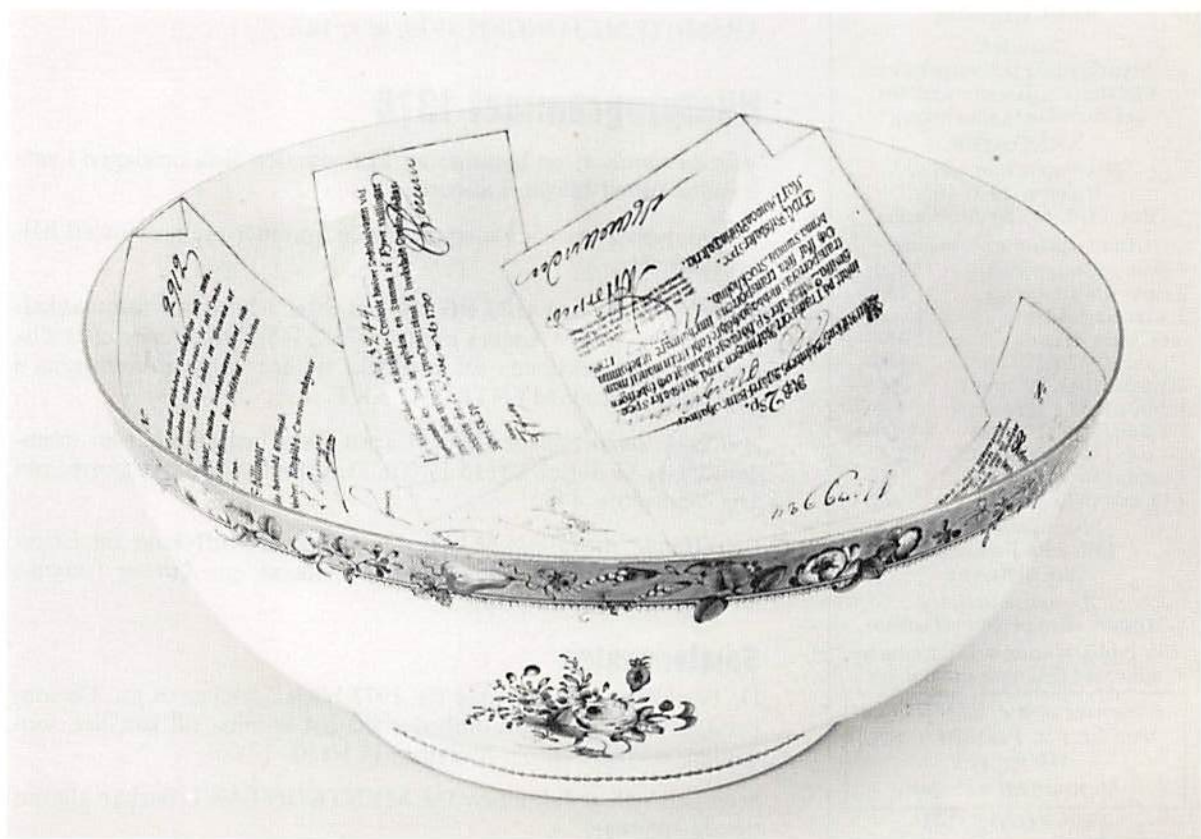
Av TORGNÝ LINDGREN

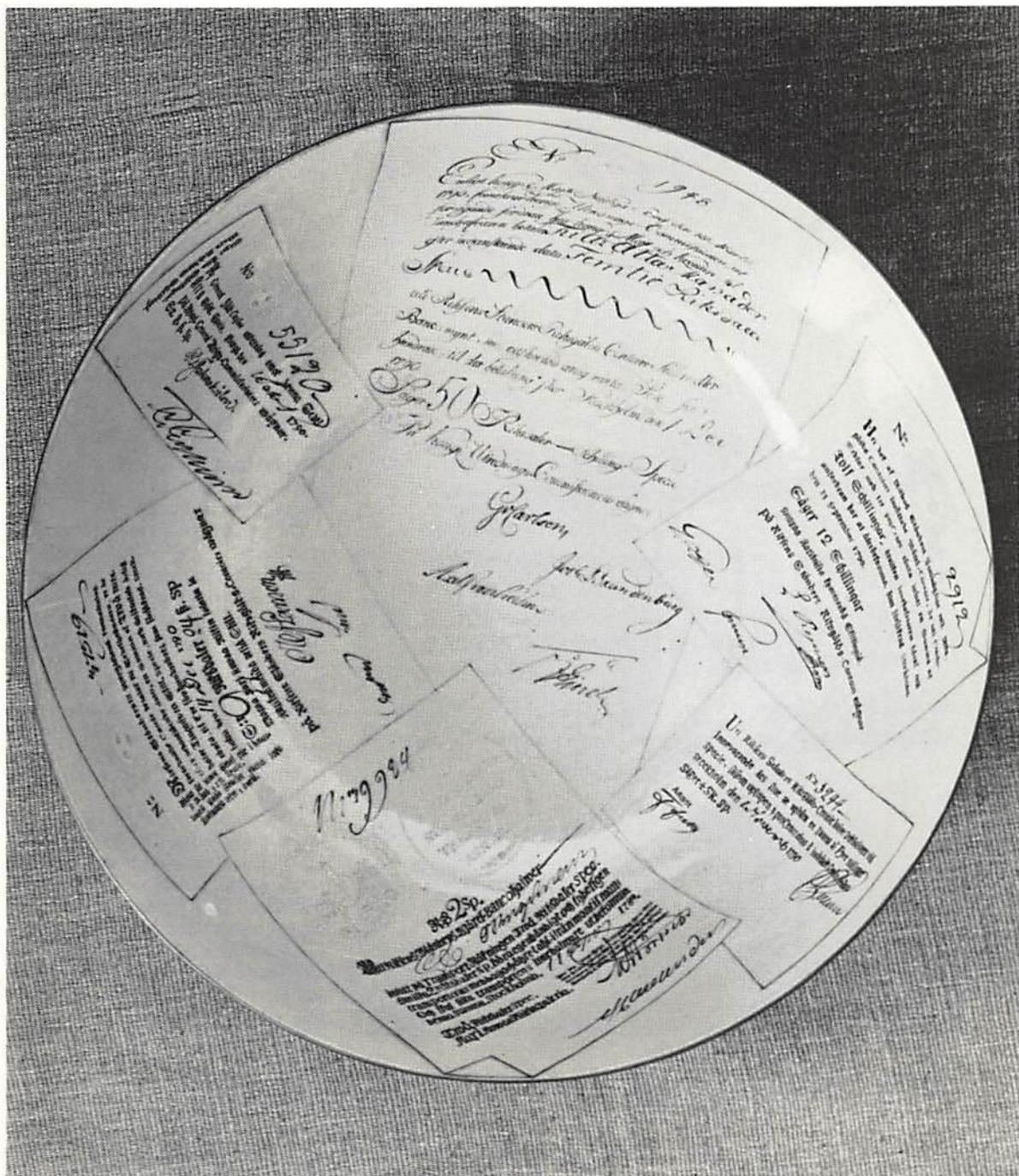
Ill. 1. Riksbankens sedelskål sedd
snett uppifrån.

Då Sveriges Riksbank den 15 maj 1968 firade 300-årsminnet av sin tillkomst, strömmade det in ett stort antal förnämliga gåvor till banken.

Bland dessa presenter är det en, som drar till sig en numismatikers, enkannerligen en sedelhistorikers, särskilda uppmärksamhet. Det är en utsökt vacker skål av s. k. ostindiskt — dvs. kinesiskt — porslin. Vad som ger skålen dess speciella intresse är, att dess insida är dekorerad med avbildningar av sex svenska sedlar utgivna under åren 1789-90.

Skålen, som är en gåva från Stockholms Enskilda Bank, är av vitt porslin. Den har en höjd av 16,5 cm, en basdiameter av 21 cm och en övre diameter av 40 cm. Kring skålens fot löper en smal, mönstrad guldrand. På skålens utsida finns två vindruvsklasar och två blomsterbuketter i livliga färger. Utmed kanten löper en rätt bred guldbård belagd med mångfärgade motiv av blommor, blad och frukter. (Ill. 1.)

Skålens insida är till största delen täckt av de sex sedelavbildningarna. (Ill. 2.)

En av de sex avbildade sedlarna är utgiven av Rikets Ständers Bank; de övriga fem är emitterade av andra utgivare.

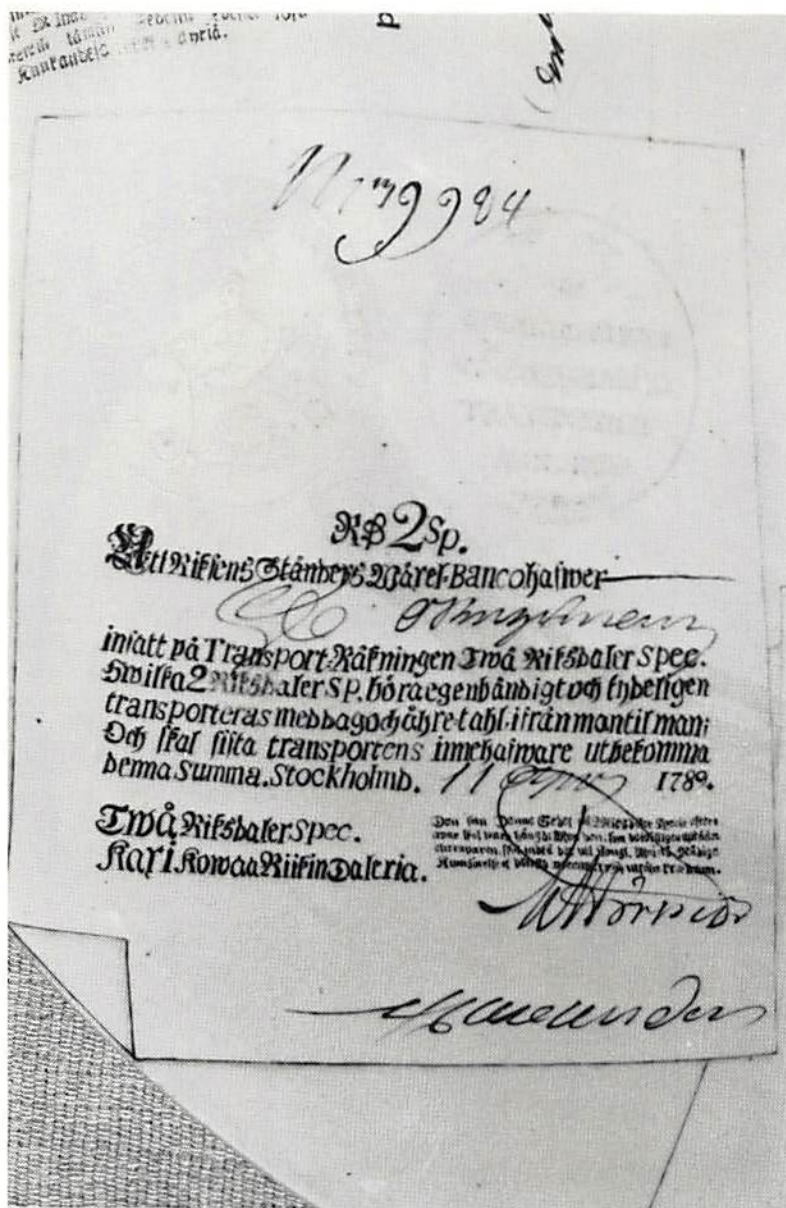
Om vi börjar med avbildningen av bankosedeln som nr 1, föreställer avbildningarna i tur och ordning följande.

Ill. 2. Riksbankens sedelskål sedd rakt uppifrån.

1. Transportsedel å 2 riksdaler specie nr 139.984, utfärdad av banken och daterad Stockholm den 11 april 1789. Ett realistiskt grepp är, att det på avbildningen har markerats, att sedelns nedre vänstra hörn har vikts in; det skulle annars ha kommit att ligga utanför skålens kant.

Sedelns avbildning är så, att sedeltextens "läsriktning" går i 45 graders vinkel mot skålens kant. (Ill. 3.)

2. Sedel å 2 riksdaler 24 skillingar specie nr 37.519, utfärdad av Rikets Ständers Riksgäldskontor och daterad Stockholm den 14 december 1790. På avbildningen ligger denna

Ill. 3. Transportsedel å 2 riksdaler specie nr 139.984, utfärdad av banken och daterad Stockholm den 11 april 1789.

sedel så, att sedeltextens läsriktning går i nästan rät vinkel från skålens kant mot skålens mitt. (Ill. 4.)

3. Sedel å 8 skillingar specie nr 55.120, utfärdad av kungl. general-krigskommissariatet i Finland och daterad Borgå den 1 februari 1790. Denna lilla sedel är avbildad med vänstra kortsidan lagd mot skålens kant. (Ill. 5.)

4. Obligation å 50 riksdaler specie nr 1.948, utfärdad av kungl. utredningskommissionen och daterad Stockholm den 1 december 1790. På avbildningen ligger obligationen så, att textens läsriktning går i rät vinkel från skålens kant. (Ill. 6.)

5. Sedel å 12 skillingar nr 2.912, utfärdad av riksgäldskontoret och daterad Stockholm den 13 septem-

ber 1790. Sedeln är avbildad så, att sedeltextens läsriktning går i nästan 45 graders vinkel från skålens kant in mot mitten. Det har på denna avbildning markerats, att sedelns övre högra hörn måst vikas in för att inte komma utanför skålens kant. (Ill. 7.)

6. Räntepollett å 4 skillingar specie nr 3.244, utfärdad av riksgäldskontoret och daterad Stockholm den 1 november 1790. Räntepolletten är avbildad med högra kortsidan lagd mot skålens kant. (Ill. 8.)

Sedlarnas tryckta text är på avbildningarna kopierad med tusch, likaså de för hand skrivna numren, datumuppgifterna och namnteckningarna på sedlarna. Man måste beundra hur skickligt den kinesiska återgivaren har lyckats kopiera de för honom naturligtvis fullständigt obegripliga tecknen.

De i sedlarnas papper inpräglade relieferna — eller vitstämplarna, som den dåtida tekniska termen var — har återgetts genom pålagd vit emaljfärg. Resultatet har inte blivit riktigt lika elegant. Som en kuriös detalj kan vi peka på att Moder Svea i vänstra vitstämpeln på bankosedeln genom den tjocka emalj-färgen på avbildningen har kommit att se ut som en kinesisk högreståndsdam klädd i något slags högtidsdräkt.

Den yngsta av de avbildade sedlarna utfärdades den 14 december 1790. Därefter måste det ha tagit rätt lång tid, innan sedlarna kom ut till Kina, och avbildningarna kan därför antas vara gjorda tidigast på försommaren 1791. Urvalet av de avbildade sedlarna belyser på ett instruktivt sätt sedelsituationen i Sverige vid den tiden.

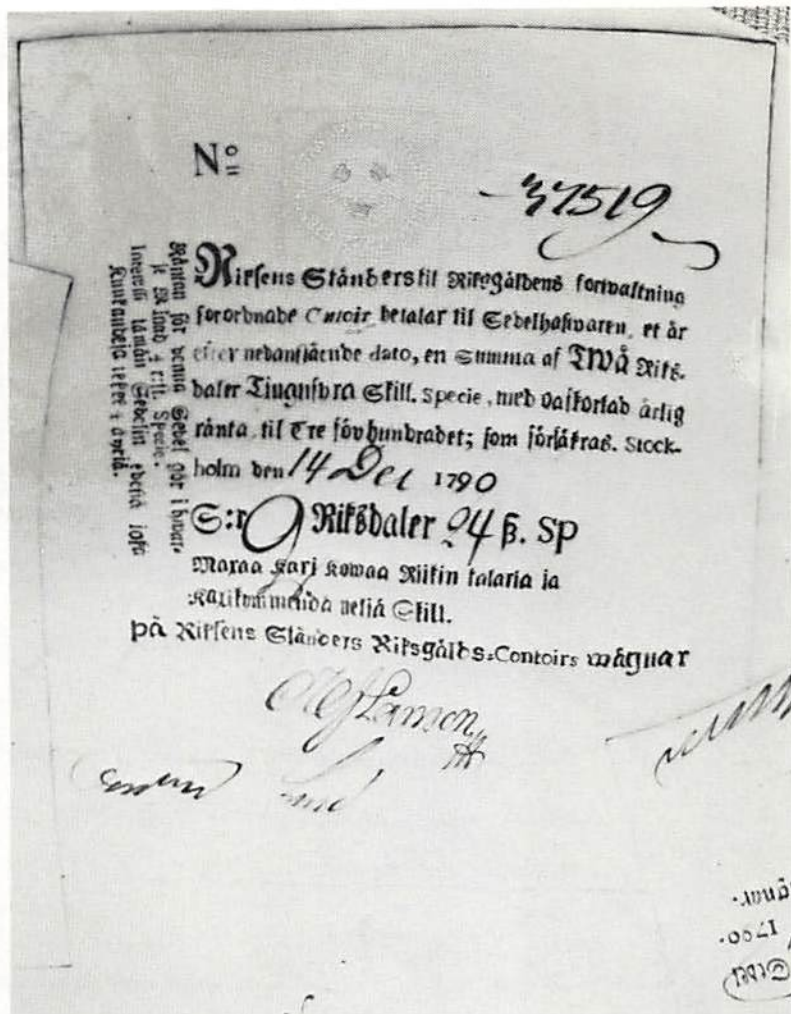
Placeringen av sedelavbildningarna i skålen är säkert inte tillfällig. Om man nämligen ställer skålen så, att man kan läsa bankosedeln, då kan man också läsa de övriga sedlarna utan större svårighet. Detta tyder på att avsikten har varit att låta bankosedeln framstå som den viktigaste av de avbildade sedlarna, kring vilken de andra sedlarna har grupperats.

Enligt 1776 års realisationsföreläggning skulle bankens från och med 1777 utgivna sedlar lyda allenast å riksdaler, med tillägget "specie" för att beteckna deras inlösbarhet med silvermynt: sedlarna skulle, heter det i realisationsföreläggningen, "när innehavaren thet

åstundar, blifva emot theas inlemnande i banquen med specie riksdaler genast inlöste". Bankens principaler ständerna, representerade av bankoutskottet, uttalade den 23 januari 1779 att det var bankofullmäktiges främsta uppgift att trygga realisationen: allmänheten skulle kunna lita på att banken alltid skulle kunna lösa in sina sedlar med silvermynt; detta upprepade bankoutskotten 1786 och 1789. Vid den tid, då riksbankens vackra sedelskål tillverkades, dvs. i början av 1790-talet, löste banken in sina sedlar till fulla nominella beloppet: för den avbildade sedeln å 2 riksdaler specie fick innehavaren i bankens kassa två specieriksdalrar. Därför är det riktigt att den med silvermynt likvärdiga bankosedeln är centrum bland de avbildade sedlarna.

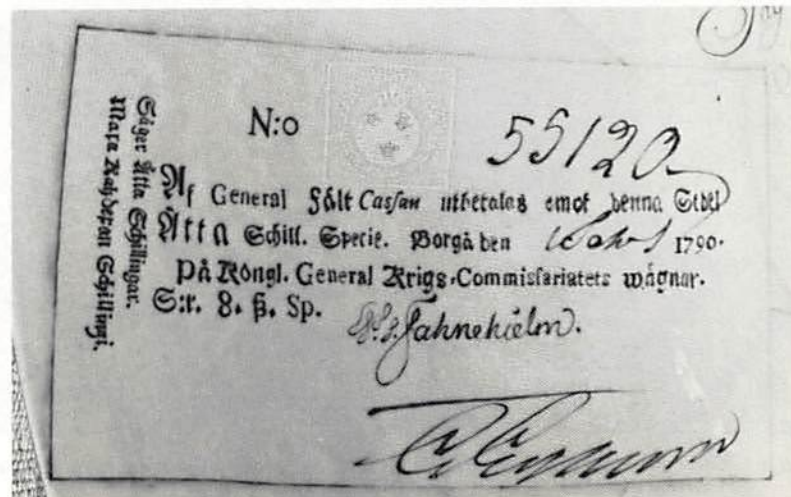
Den sanering av Sveriges penningväsen, som åstadkoms genom 1776 års realisationsförordning, blev inte långvarig. Den rubbades i och med att 1789 — i och för finansiering av Gustav III:s krig mot Ryssland — också ett annat ständernas verk, det då inrättade riksgäldskontoret, utrustades med rätt att ge ut sedlar. Riksgäldskontoret hade praktiskt taget från första början svårighet att lösa in sina sedlar med silvermynt. Sverige fick därmed uppleva något så besynnerligt som att ett inlösligt och ett oinlösligt sedelmynt gick i allmänna rörelsen sida vid sida till olika värde. Riksgäldskontorets sedlar började nämligen snart att gå med underkurs gentemot silvermyntet och Rikets Ständers Banks med silvermynt inlösbara sedlar. Allmänheten började gömma undan sina bankosedlar. Redan år 1790 hade riksgäldssedlarna blivit vanligare som betalningsmedel i allmänna rörelsen än bankosedlarna. Riksgäldssedlarna hade till att börja med karaktären av räntebärande skuldförbindelser. I och för räntelikviden utfärdades "räntepolletter" av det slag, som avbildningen visar.

För leveranser till kronan i samband med kriget mot Ryssland gav utredningskommissionen ut obligationer med 6% ränta, ställda till innehavaren: de cirkulerade som betalningsmedel i allmänna rörelsen med underkurs liksom riksgäldssedlarna och löstes in med sådana. Till följd av sitt stora format fick utredningskommissionens obligationer benämningen "långrockar"; de

III. 4. Sedel å 2 riksdaler 24 skillingar specie nr 37.519, utfärdad av riksgäldskontoret och daterad Stockholm den 14 december 1790.

III. 5. Sedel å 8 skillingar specie nr 55.120, utfärdad av generalkrigskommissariatet i Finland och daterad Borgå den 1 februari 1790.

N° 1948

Enligt kongl. Maj:ts Nådiga Befäl den 18de Martii
1790, försäkrat kongl. Utrednings-Commissionen, ut
för ägande förman hos kongl. Maj: och Kronan, ist
sammanfattningen betalt till Ar. Attas Kanader
efter nedanstående dato, Femtié Riksdaler

Specie

uti Riksbens Ständers Riksgälds Contours Sällar Mer
Banco mynt, med afskördad årlig ränta, Sex pro
cent, till dess betalning sker. Stockholm den 1 Dec
1790

Läger 50 Riksdaler — Schilling Specie

På kongl. Utrednings-Commissionens vägnar:

G. Carlsson

Joh. Brandenborg

Axel Sparreholm

T. Thunberg

Ill. 6. Obligation å 50 riksdaler specie nr 1.948, utfärdad av utredningskommissionen och daterad Stockholm den 1 december 1790.

kallades även "utredningssedlar".

Kammarrättsrådet Per Georg Fahnehjelm, som under kriget mot Ryssland var generalkrigskommissarie i Finland, måste dryga ut fältkassan och gav ut ett slags anvisningar på denna, fältkassapolletterna; dessa gick också som betalningsmedel i allmänna rörelsen med underkurs liksom riksgäldsedlarna och löstes slutligen in med dylika. Fältkassapolletterna gavs ut i inte mindre än tolv valörer från och med 8 skillingar specie — se avbildningen — till och med 2 riksdaler specie. De stämplades med Fahnehjelmns kraftiga och lättlästa namnteckning i facsimil, och därigenom fick de snart benämningen "fahnehjelmare".

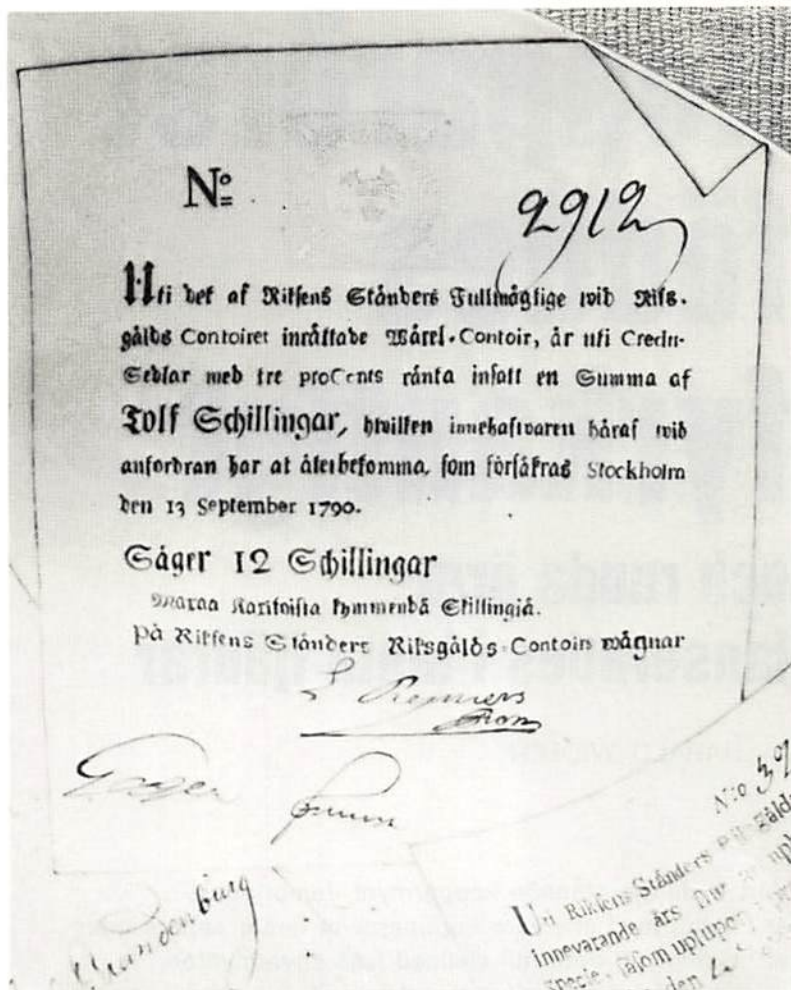
Det är känt, att kineserna under 1600- och 1700-talen utförde arbeten på beställning från Europa efter till Kina utsända teckningar; det var mestadels fråga om serviser med vapenbilder, monogram eller dylikt. Men de sedelavbildningar, som vi ser på riksbankens skål, måste ha gjorts efter originalsedlar, inte efter teckningar: det tyder den stora detaljriktigheten på.

Alldeles unik är riksbankens skål inte. Skålar av "ostindiskt" porslin, på insidan dekorerade med sedelavbildningar, finns i flera museer.

En i detta sammanhang synnerligen intressant skål finns i Nordiska Museet i Stockholm. Dess insida är nämligen dekorerad med avbildningar av *exakt samma* sedel-exemplar som vi ser på riksbankens skål. Även utsidans dekor påminner i viss mån om dekoren på riksbankens skål. Nordiska Museets skål är emellertid rätt mycket större än riksbankens; den har följande mått: höjd 23 cm, basdiameter 29 cm och övre diameter 52 cm.

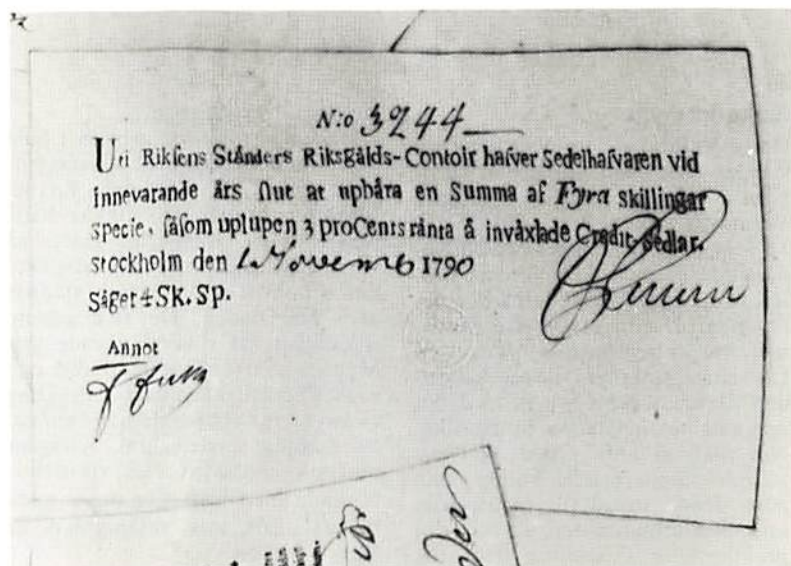
Nordiska Museets skål är rätt sliten i botten, dock inte värre än att man utan svårighet kan följa de inbrända tuschlinjerna. Den har uppenbarligen flitigt begagnats som bål för blandning och servering av diverse drycker, och slitaget har uppstått genom bålslevens skrapan-de mot skålens insida.

Riksbankens vackra sedelskål är däremot utomordentligt väl bevarad. Den är väl också egentligen avsedd att begagnas som bål men tycks inte ha kommit till någon större användning som sådan. Både på utsidan och på insidan skimrar glasyren intakt.

III. 7. Sedel å 12 skillingar nr 2912, utfärdad av riksgäldskontoret och daterad Stockholm den 13 september 1790.

III. 8. Räntepollett å 4 skillingar specie nr 3.244, utfärdad av riksgäldskontoret och daterad Stockholm den 1 november 1790.

Kopparöret föddes fyrkantigt

och runda öret lanserades i lånta fjädrar

Av HARALD WIDEEN

Vårt enda återstående kopparmynt, femöringen, är i likhet med alla våra kopparmynt under senare tider ett växelmynt, detta till skillnad från silvermynten, vilka i ett land med silvermyntfot utgör sk värdemynt. Myntets eget metallvärde skall där motsvara just vad den påstämlade valören anger.

Kokade mynt

Under Vasatiden dominerade svensk koppar från Falu gruva den europeiska kopparmarknaden. Gustav Vasa och biskop Brask ivrade för att koppar skulle exporteras till Nederländerna, och de småmynt, duitter, som utgavs av städerna där nere under 1500-talets senare decennier, var av ren koppar. Våra kopparhaltiga småmynt under Vasatiden liknar också i typen, med det uppresta lejonet, vissa holländska. När man sålunda i stort sett bestämde kopparpriset, kunde man göra denna metall dyrbar genom att också utmynta den, en sak som praktiserades i Spanien trots det

landets silvertillgångar.

I Sverige utgjorde gruvan i Sala det enda underlaget för silvermyntning, men den var ganska knapp. Markmynt, ören och fyrkar hade redan under 1500-talet gjorts så kopparhaltiga, att mynten måste kokas, sjudas, för att kunna släppas ut i marknaden. De fick genom sjudningen en silverglänsande yta. Mynten svartnade efter hand och väckte berättigat missnöje. Prägling av mynt var ett regale här hemma, ett kungligt privilegium. Kungens bild på guldmynt och riksdalrar borgade med rätta för deras goda beskaffenhet, men småmynten, de hade blivit en visa.

Han skall göra det

"Ille faciet" sade Karl IX om sin son Gustav Adolf, och den unge kungen gjorde det, även på myntväsendets område. Han tog personligen hand om kopparhandeln i Kopparberget. Den store krigsskulden Älvsborgs lösen, som skulle utbetalas till Danmark 1616-19, finansierades till stor del genom kopparexport. 1622 befallde kungen myntmästaren Gillis Coyet att "nu straxt" infinna sig vid Kopparberget för att där upprätta ett myntverk.

Detta fick sin plats i Säter, nedom ett vattenfall vid Bispbergs kvarn, och här började man 1624 med något alldeles nytt: att prägla värdemynt i oädel metall. Denna så tidigt etablerade svenska kopparmyntning skulle också fortsättningsvis bli något för vårt myntväsen särskilt karakteristiskt. Detta område är extra centralt för vår forskning och våra samlare. Och kopparmynten är fascinerande.

Öret föddes fyrkantigt och präglingsen var ytterst primitiv. Själva utgivningsorten markeras genom kraftiga symboler: Säter med dalpilarerna, oheraldiskt fristående, bara i ett fall insatta i sin vapensköld (2-öret 1625). Arboga och Nyköping hade granna vapendjur, örnen och gripen, och dem tog man noga vara på.

Första året präglades $\frac{1}{2}$ -ören och $\frac{1}{4}$ -ören (fyrkar), de tre följande åren även 1- och 2-ören, alltså de lägsta myntvärdena. Ändå blev det ganska stora och tjocka kopparbitar. Klippingar var ju en specialitet för det svenska 1500-talets myntväsen. Enkla och flärdfria i sitt knappa symbolspråk hade de utgivits i både silver och guld, så typen var respektabel.

Men nu hade klippingen blivit ett rent kopparmynt. Dess valör stod i stämpeln, men med dessa mynt gick det så, att de ute i rörelsen kom att värderas i anslutning till det växlande marknadspriset på koppar ute i Europa. Var detta högt, smugglades klippingen ut och såldes som metall. Denna fyrkantiga nykomling var alltså inte helt lyckad, och klippingarna avlystes redan 1629.

Ett annat öre

Små kopparklippingar med korslagda pilar hade präglats i massor redan 1521-23, och kopparmynt

med korslagda pilar dominerade vår myntutgivning under hela 1600-talet. Pilarna finns på plåtmynten, och de hänger med ännu på Oskar I:s skilling bankomynt. Karl XIV Johan och hans son har, märkligt nog, sina porträttbilder på kopparmynten. Men öret var, när det föddes, en annan och värdefullare nominal än vad det blev genom decimalräkningens införande 1855. Nu är det saligen avsomnat.

Den fyra år gamla klipping, som avlystes 1629, hade varit massproducerad och så slarvigt tillklippt, att den inte alltid höll full vikt. Ett omsorgsfullare präglat, runt mynt av samma valörer som klippingarna hade emellertid utgivits 1627-30, och detta fick ett bättre mottagande. Det präglades inte enbart i Säter utan också i Nyköping och Arboga.

Ett av samlarna mycket eftertraktat mynt från denna tid, lite större än $\frac{1}{2}$ -öret, har värdebeteckningen 1 CREUTZER, det tyska Kreutzer, och det var avsett att lanseras i de nya svenska besittningarna i Tyskland. Om det berodde på tyskarnas allmänna motvilja mot främmande innovationer eller annat, må vara osagt. Försöket misslyckades, och efter Gustav Adolfs död såldes hela kreutzerförrådet som varumetall.

Kejserlig stil

Det är en välkänd sak att ett mynts utseende spelar en stor roll för dess popularitet. Omsorgsfull prägling, vacker stil och tilltalande symboler gör ett vederhäftigt intryck. Vikten och halten har allmänheten svårare att bedöma.

Bland de svenska kopparmynten var det också de av traditionell, rund form som kom att slå igenom. Eftersom dessa helt saknade egen hävd, fick deras utseende anknytas till silvermyntens. Det runda ett-öret kom med sitt stora, krönte riksvapen att te sig som en praktfull riksdaler eller 4-mark (Sigismunds 1594, Kristinas 1638, 1641). Mynten från Arboga och Nyköping är magnifika, de har fått tycke av kejserliga talerstycken. Gripen på Nyköpings-öret 1627 erinrar om kejsar Rudolfs taler för Rostock 1609, och örnen på Arboga-öret 1627 om kejsar Ferdinands taler för Hohenlohe 1623. Årtalen visar i dessa fall vad som är förebild och vad som är kopia.

Våra första kopparklippingar blir de sista klippingmynt som präglas i Sverige. Samtida med dem är guldklippingen om 10 mark 1626. Störst av alla är den avbildade 2-öringen 1626. Kunglig, slutna krona visar den, men hela uppsynen är i absolut flärdfriaste laget.

Det nya, stora kopparöret av 1627 med Arboga stads vapen hade sina förebilder bland kontinentala stormynt i silver. Uptill: Tysk taler 1623. Nedtill: Gustav II Adolfs nya svenska kopparöre 1627. — Sammanställningen av dessa mynt väcker frågan om ej valsarna i den nya präglingsapparaturen varit menade för tillverkning av svenska riksdalermynt. Dimensioneringen har passat också för sådana.

Nyköpings-öret 1628 med gripen (Södermanlands symbol) har liksom kopparmynten från Säter en provinsrelaterad myntorts-beteckning. Arbogamynten däremot visar ett stadsvapen. — T. h. en tysk prakttaler; från Rostock, 1609.

Hur skyddar jag min samling?

En orientering om registrering av föremål samt försäkringsfrågor.

Av BERTEL TINGSTRÖM

En samling av mynt, medaljer, sedlar, polletter o. dyl. är liksom varje annan egendom utsatt för risker. Dessa kan till större eller mindre del täckas av försäkring. Det gäller att välja omfattning av risktäckningen alltefter det egna behovet och naturligtvis bedöma kostnaden. Här nedan följer en redogörelse av de vanligaste riskerna och hur man täcker dem.

För att få ersättning från försäkringsbolag måste man *visa* att man haft det eller de förlorade föremålen. Detsamma gäller om det förlorade kommer tillrätta och finns hos polisen för identifikation. Att *visa* att man innehaft föremålet är icke detsamma som att bevisa det. Den närmaste betydelsen är "göra sannolikt". Det räcker inte med ett påstående. Att uppleta ett vittne som kan intyga att jag tidigare varit innehavare av ett visst mynt ställer sig oftast omöjligt. Däremot godtar både försäkringsbolag och polis om jag kan genom inköpskvitto, kortregistrering och sådant "göra sannolikt" att jag innehaft just det föremål som det är fråga om. En enkel avbockning i en årtalsförteckning är knappast tillräcklig. Bedragaren kan ju efter skadan sätta dit vilka bockar som helst och den som skall kontrollera är medveten om att alla påståenden icke är sanna. Ett registerkort som många använder avbildas här bredvid på båda sidor. Alldeles bortsett från att det är roligt att söka fylla i alla raderna (de flesta gör det inte utan uppslagsböcker) ger ett sådant kort alla data om det förlorade föremålet. Det avbildade kortet passar bäst till mynt men kan också användas för medaljer. Inköpskälla och pris samt värdet *nu* ger underlag både för

anmälan om förlust och för mottagaren (försäkringsbolag eller polis).

Mynt före 1874, alla medaljer, sedlar och polletter bör registreras på detta eller liknande sätt. För mynt från 1874 och framåt gäller detsamma om man har ett mindre antal, t.ex. typexemplar. Att på sådana kort registrera hela långa serier av likadana mynt är knappast meningsfullt. Här kan man bocka av de billigaste i en årtalsförteckning men registrera de dyrare på kort.

Några råd: Sätt en riktig kvalitet. Höj den inte för att få ut högre ersättning. Vid värdering använd de största *mynthandlarnas* värderingspriser. Har du tillgång till kamera, fotografera de dyraste exemplaren. Det vita fältet är stort nog för foto i naturlig storlek av både åt- och framsida. "Detta mynt =" kan åtföljas av litteraturhänvisning t.ex. Cavalli 62, Oldenburg 1340.

För dubletter gäller i princip detsamma som sagts ovan. Kopparskiljemyntet från de senaste regenterna kan nog inte värderas — utom de dyrare undantagen — annat än pr kilo!

Hur du än gjort upp en förteckning över Dina mynt förvara inte förteckningen tillsammans med mynten.

Så till de olika riskerna. En samling förvarad i bankfack ligger säker, även om vid några tillfällen tjuvar kommit åt innehållet. Men dels är samlingen inte lättillgänglig, dels skall den transporteras från och sedan till banken igen. För den som vill ha sin samling hemma finns vissa bestämmelser som man bör känna till. Den vanliga hemförsäkringen, som omfattar personlig lösegendom — dit räknas mynt- och andra samlingar nämnda ovan — gäller för brand, *inbrott*, vattenskada, rån. När det gäller mynt- eller sedelsamling är om inte annat avtal träffats, försäkringsbeloppet begränsat till 1.000 kr varvid även kontanter ingår. Det rör sig sålunda om en rätt blygsam samling som är automatiskt försäkrad. Observera dock att det icke finns någon begränsning för medaljer, oavsett värde och metall. De räknas som lösöret i övrigt.

Om man nu vill ha sin samling av mynt och sedlar hemma och försäkrad till ett högre värde måste tilläggsförsäkring tecknas. Det skall ske i samma bolag som tecknat hemförsäkringen, detta av praktiska skäl. En skada drabbar ytterst sällan enbart en myntsamling utan också övrigt lösöre.

Tilläggsförsäkringen gäller i försäkringstagarens bostad samt i bankfack och för högst det överenskomna beloppet, dock ej på vind eller i källare. Intill 5.000 kr eller 10 % av försäkringsbeloppet om detta är högre än 50.000 kr gäller försäkringen även vid förvaring i annan lokal, dock inte bil, husvagn o. likn. Intill samma belopp gäller försäkringen också vid trafikolycka när försäkringstagaren medför samlingen på färd eller resa inom Norden.

Sigismunds myntporträtt i Polen år 1588

Av LARS O. LAGERQVIST

I en uppsats kort före sin bortgång 1973 behandlade Nils Ludvig Rasmusson myntgravören Mikael Hohenauer, som var verksam i Prag på 1550-talet, och identifierade denne med den i Stockholm sedan senast 1564 bosatte "Kungl. Maj:ts isensnidare" med samma namn. Denne avled i början av 1589. Kort dessförinnan hade Johan III givit honom ett ovanligt uppdrag för ett annat lands härskare.

Fig. 1 — Sigismund III Vasa. Porträtt 1591 av Martin Kober. Wawel, Kraków.

Konung Johan III:s och Katarina Jagellonicas son Sigismund föddes den 20 juni 1566 under deras fångenskap på Gripsholms slott. Genom sin mor Katarina (död 1583), som var dotter till Sigismund I av Polen och Litauen (död 1548), hade han i andra led arvsrätt till sistnämnda storfurstendöme, men däremot inte till Polen, som var ett kungadöme där monarken valdes av den av enbart adelsmän sammansatta riksdagen, delad i en senat och en mycket stor valförsamling. Efter Sigismund I:s död utsåg polackerna först dennes son Sigismund II August till kung. Han avled barnlös 1572. Bland de nya kandidaterna 1573 märktes Johan III av Sverige, men det blev inte han som valdes. Riksdagen enades 1573 om Henrik av Valois. Denne flydde emellertid nästa år ur landet så fort han fått veta, att hans bror Karl IX av Frankrike avlidit och att han nu kunde bestiga en angenämare tron, därtill med arvsrätt. Efter långvariga dispyter enades den polska riksdagen om att välja adelsmannen furst Stefan Bathori till kung, emedan han var gift med Katarina Jagellonicas äldre syster Anna. Denne i sin tur gick ur tiden år 1586. Ingen son hade fötts i äktenskapet. Liksom tidigare fanns ett starkt parti för Habsburgarna — ärkehertig Maximilian, bror till Rudolf II, var kandidat hos ett parti bland adelsmännen, medan ett annat gick in för Johan III:s nu 20-årige son Sigismund. För den senare talade, att han med arvsrätt skulle tillträda Litauen och om han bleve kung av Polen, skulle personalunionen mellan dessa båda länder kunna bestå. Den svenske kungen arbetade ivrigt för sin sons kandidatur.

Den 19 augusti 1587 ägde den tredje valomgången rum och den mäktige rikskanslern Jan Zamojskis parti stannade för Sigismund.

Motståndarna utropade samtidigt Maximilian av Habsburg, men denne och den österrikiska armén besegrades av Zamoyski vid Byczyna och ärkehertigen tillfångatogs. Den 27 december 1587 kröntes Sigismund till kung av Polen i Kraków.

Detta val skulle bli ödesdigert genom att Sigismund också var svensk tronföljare. Han hade, mest av politiska skäl, dvs med tanke på den polska kronan, uppfostrats som katolik. I hans nya hemland tolererades fyra religionsformer, men icke så i det lutherska Sverige. Farbrodern, hertig Karl av Södermanland, kom efter tronskiftet i Sverige 1592 att systematiskt motarbeta Sigismund, besegrade brorsonen 1598 och fick honom avsatt 1599. Detta blev början till ett mer än 60-årigt krig mellan Sverige och Polen, vars monarker av Vasa-dynastien pretenderade på den svenska kungatiteln. (Sigismund avled på våren, 1632 och hans kusin Gustav II Adolf som bekant den 6 november samma år, men den förres söner och den senares dotter samt därefter Karl X Gustav fortsatte med vissa stillestånd kriget till 1660.)

Nya polska mynt började präglas i Sigismund III:s namn kort efter valet 1587. Nu inträffade något mycket märkligt, som Rasmusson publicerat i sin ovanciterade uppsats. Johan III, som under hela återstoden av sin regering naturligt nog intresserade sig mycket för sonens problem i Polen (och t.o.m. sökte få denne att abdikera vid ett möte i Reval 1589), hade våren 1588 fått se prov på de nya polska mynten. Från Borgholm på Öland skrev han den 15 maj till Nils Hansson (Brask), borgmästare i Stockholm, och klagade över dessa, i synnerhet över porträttet, som icke "vår käre son likt är". Av denna anledning lämnade han ett uppdrag genom Nils Hansson. Den framstående konstnären Willem Boy (död 1592), en i Sverige sedan slutet av Gustav Vasas regering verksam flamländare (som bl.a. är mästare till Gustav Vasas och dennes gemålens samt Katarina Jagellonicas gravmonument i Uppsala domkyrka), skulle "oförsumligen aftrijcke (avrita) hte vår käre sons conterfey". Sedan skulle Mikael isensnidare (Hohenauer) "uthgrawe then på Stempler", efter storlek som dydtiker (3-groschen), ungers-

Fig. 2 — Riga, Sigismund III, 3 groschen 1588.
Foto (liksom följande): Gunnel Jansson, ATA.

Fig. 3 — Förstoring av åtsidan till fig. 2.

ka gyllen (dukater) och daler. "Altenast på then ene side ther beläthett (porträttet) blifwer, Men Stempelen til then andre sidan kunne wäll göres uthi Pälén".

I äldre tider var det mycket vanligt, att myntgravörerna arbetade efter förlagor, särskilt beträffande porträtten. De kallas ofta "viseringar". Så framstående tyska konstnärer som Albrecht Dürer och Lucas

Cranach har utfört dylika. Boy torde ha ritat många sådana, kanske för Gustav Vasas daler 1559 och säkert för många av Johan III:s mynt. Emellertid arbetade man redan vid denna tid vanligen med punsar, dvs positiva stålstämplar för porträttet (eller delar därav), riksvapnet, bokstäverna etc., med vilkas hjälp man slog in bilden i stampen; därefter följde en slutlig

Fig. 4 — Olkusz, Sigismund III, 3 groschen 1588.

Fig. 5 — Förstoring av åtsidan till fig. 4.

gravering av detaljer samt härdning innan mynten kunde slås.

Frågan är, om Mikael Hohenauer framställde åtsidespunsar eller färdiga stampar — det förra synes mera antagligt, eftersom Polen hade flera myntorter. Det går naturligtvis inte att bevisa, att några dylika någonsin sändes till Polen, men Sigismunds porträtt på mynten undergår, som Rasmusson påpekat, en radikal förändring under åren 1588-89. Tyvärr saknar Kungl. Myntka-

binettet — samt de samlare Rasmusson var i kontakt med — exemplar av polska mynt från dessa år (de är alla ovanliga eller rara), varför hans uppsats illustrerades med otillfredsställande teckningar ur Marian Gumowskis numismatiska handbok. Författaren lyckades 1977 på en auktion i Tyskland förvärva två polska 3-groschen från 1588 (Galerie des Monnaies, Düsseldorf, Auktion 18, nr 1239 och 1311), som kan vara av intresse att studera.

Sigismunds utseende två år före kungavalet är känt genom ett porträtt i Italien; han var då slätrakad, men 1587 hade han anlagt ett kort skägg och mustascher, vilket framgår av en medaljliknande taler, slagen till kröningen. Hans utseende 1591 återges här efter en målning i Kraków (fig. 1). Den allvarliga minen och den tunga blicken är karakteristiska och återfinns även på senare porträtt. Möjligen är pannen något överbetonad.

Om vi betraktar den 3-groschen som slogs 1588 i Riga (fig. 2 och förstoring fig. 3) är åtsidans profiltbild mycket olik de kända porträttet. Pannan är för kullrig, hakan för framträdande, ögonen olikartade. Helt annorlunda verkar myntbilden på 3-groschen från Olkusz samma år (fig. 4 och förstoring fig. 5). Hakan och munnen såväl som de tunga ögonlocken har det äkta "sigismundska" utseendet och pannen är lägre, även om dess för Vasaätten typiska, bakåtsluttande karaktär aldrig kan framgå med full tydlighet, eftersom den döljes av kronan (som på detta mynt har fem liljor mot tre på det från Riga). Tyvärr är det avbildade exemplaret något nött och detta har medfört, att skägg och mustascher nästan utplånats.

Riga, som fram till 1621 lydde under Polen, låg närmast Sverige och dess nya mynt nådde snabbt över Östersjön. Kröningsmynten 1687 från Kraków kan Johan III också ha fått på ett tidigt stadium. Det bör vara sådana porträtt, som väckt hans missnöje. Däremot är profilen på 3-groschen från Olkusz så distinkt annorlunda och så karakteristisk för Sigismunds förnämnt sömniga utseende, att den mycket väl kan vara präglad på hösten 1588 med verktyg översända från Sverige.

Litteratur:

- E. Andrén:* Willem Boy. *Svenskt Konstnärlexikon* I. Malmö 1953.
M. Gumowski: Handbuch der polnischen Numismatik. Graz 1960.
E. Hutten-Czapski: Catalogue de la Collection des médailles et monnaies polonaises ... I. (1871). Nytryck Graz 1957.
N. L. Rasmusson: Mikael Hohenauer i Prag och Mikael Hohenauer i Stockholm. *Numismatiska Meddelanden* 31. Stockholm 1973.

FÖRENINGAR

TÄLJE MYNTKLUBB, Södertälje. Mötesdagar: 24 aug., 21 sept., 19 okt., 16 nov., 7 dec. 1978. Program: Numismatiska aktiviteter av olika slag. Lokal: Föreningsgården, Torekällberget, Södertälje. Upplysningar på tel. 0755/185 68.

VÄREND'S NUMISMATISKA FÖRENING. 29 maj: auktion; utställning av antika grekiska mynt. Sammankomsterna hålls på Restaurang Munken, Norrgatan 24, Växjö, som regel kl. 19.20 med visning av auktionsmaterial kl. 18.20 - 19.20.

FROSTA NUMISMATISKA FÖRENING. Möte med auktion på ungdomsgården, Hörby, 25 maj. Visning från kl. 18.30.

KRISTIANSTADSORTENS NUMISMATISKA FÖRENING. Möten med auktion på Hemgården, Norretullsvägen 9, Kristianstad, kl. 19.30: 19 maj, 9 juni, 28 juli, 18 augusti, 22 september, 20 oktober, 24 november och 15 december.

ESKILSTUNA NUMISMATISKA FÖRENING. Klubbaftnar, Rinnansskolan; vid samtliga lotteri och kaffe. 8 juni: T. Lindgren om kastmynt; myntbyten; liten auktion. 7 september: frågesport; auktion. 5 oktober: O. Eriksson om präglingsmetoder genom årtusenden; auktion. 9 november: A. Marmér om svenska sedlar; liten auktion; frågesport. 7 december: föredrag; auktion.

MÄSSOR

1 oktober 1978. **MYNTETS DAG** i Stockholms Stadshus. Arrangör: Sveriges Mynthandlars Förening under medverkan av Kungl. Myntkabinettet och Svenska Numismatiska Föreningen.

Två rariteter sålda i London

FIG 1

FIG 2

Vid en auktion hos Sotheby's i London den 8 mars i år såldes två mycket rara guldmynt. Det första var en dukat från den svenska besittningen Wismar, präglad 1676 (fig. 1). I likhet med andra nominaler från denna stad anges inte den svenska överhögheten. Åtsidan bär den tyska riksörnen, erinrande om att staden fått sin mynträtt av kejsaren; framsidan visar Wismars delade vapen med det mecklenburgska tjurhuvudet till vänster (heraldiskt höger). Ehuru dukaten tidigare bara var känd i ett exemplar (i Kungl.

Myntkabinettet i Stockholm) uppnåddes inte på långa vägar det höga värderingspriset.

Det andra myntet var en 10-dukat, slagen 1631 (fig. 2) av den berömda fältherren Albrekt von Wallenstein, hertig av Friedland och Mecklenburg, Gustav II Adolfs huvudmotståndare sedan Tilly besegrats vid Breitenfeld och stupat vid Lech. Wallenstein hade mynträtt under de sista sju åren av sitt liv. Han mördades 1634 på grund av sina intriger mot kejsaren.

LLI

Halfdan Rui 1905 - 1978

Gravör Halfdan Rui avled den 2 mars; han skulle den 18 maj ha fyllt 73 år. Rui hörde till dem som blev medlemmar i Norsk Numismatisk Forening vid dess grundande 1927 och var sedan 1946 dess vice ordförande. Dessutom gjorde han en stor insats som dess bibliotekarie. Hans gärning inom NNF och i Nordisk Numismatisk Union, i vars styrelsemöten han deltagit sedan 2:a världskrigets slut, har varit av sällsynt gedigen art. Som numismatisk författare hade han särskild nytta av sin fackkunskap — han hade övertagit sin faders ateljé i Oslo och graverade samt utgav själv medaljer — och kunde därför göra mycket betydande insatser i studiet av mynt när det gällde att dra viktiga slutsatser av skillnader i punsningen, omgravering mm.

Rui tilldelades tre gånger NNF:s Schive-medalj för dessa framstående amatörinsatser; alla intresserade inom NNU har läst hans artiklar i Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad och hans bidrag i Numismatiska Meddelanden 30, vartill kommer vad han publicerat i Norge.

Vår bortgångne vän var också en framstående botaniker och var på detta område en lärd man, som företagit insamlingsresor i bla vårt land.

Det nordiska samarbetet låg honom varmt om hjärtat och han var grundligt insatt i grannländernas kultur. Det var alltid ett nöje att träffa Rui, denna kunnige och vänsälle man. Hans svenska vänner framför sitt djupa beklagande till hans familj och till Norsk Numismatisk Forening.

LLI

Ur styrelsens årsberättelse för år 1977

Styrelsen har under 1977 haft följande sammansättning:

Ordförande:
Lars O Lagerqvist (omval)
Vice ordförande:
Bertil af Klercker (omval)
Sekreterare:
Tamás Sárkány (omval)
Vice sekreterare:
Bengt Hemmingsson (omval)
Kassaförvaltare:
Madeleine Greijer (nyval)
Styrelseledamöter utan befattning:
Frank Olog, Bertel Tingström (omval)
Suppleanter:
Erik Kroon, Ted Malmstedt (omval),
Claes Grill och Nils Åberg (nyval)
Adjungerade ledamöter:
Hans Martin, Torgny Lindgren (redaktör för MYNTKONTAKT).
(Beträffande verksamheten under året hänvisas till vad som publicerats i MYNTKONTAKT 1977 nr 5-10 samt i Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad.)

Kommittén mot myntförfalskningar har under året hållit fem sammanträden och behandlat 105 ärenden. Föremål vars behandling ej kräver ett sammanträde har under året expedierats av sekreteraren i samråd med en av ledamöterna.

Föreningens **belöningsmedaljer** har utdelats vid två tillfällen och detta finns redovisat i MYNTKONTAKT 1977 nr 5 (s. 4) och 6 (s. 20).

Guldnålen har tilldelats Bertel Tingström, Uppsala, samt dessutom vid årsmötet Olof Eriksson, Västerås.

Sven Svenssons Stiftelse för numismatik. Föreningens representanter har varit hrr af Klercker, Lagerqvist och Tingström. Hr Lagerqvist avgick med utgången av år 1977 som sekreterare. Hr Tingström efterträdde 1 januari 1977 hr Nathorst-Böös som kassaförvaltare. Suppleanter har varit hrr Sárkány, Hemmingsson och Bergenstråhle. Stiftelsens kapital vid årsskiftet 1977/78 uppgick till 3.613.119 kr (bokfört värde), marknadsvärde ca 4 milj.

Gunnar Ekströms Stiftelse för numismatisk forskning. Till ny representant för föreningen har utsetts fil kand Björn Tarras-Wahlberg. Hr Claes Grill är dennes suppleant och hr Martin kvarstår som huvudman. Stiftelsens kapital uppgick vid bokslutet 1/8 1977 till 6.560.363 kr (bokfört värde). (Se i övrigt MYNTKONTAKT 1978/5 och 6).

MYNTKONTAKT övertogs som organ fr o m maj 1977 av föreningen. Redaktör har varit fil dr Torgny Lindgren, Uppsala, ansvarig utgivare föreningens ordförande, teknisk redaktör styrelsesuppleanten Nils Åberg. I redaktionskommittén har ingått fru Greijer samt hrr Hemmingsson, Olog, Tingström och Åberg. Fru Greijer har svarat för bokföringen. Tidskriften utkommer med 10 nr om året.

Styrelsen har under året hållit 12 protokollförda sammanträden.

Kansliet har som tidigare föreståtts av fru Margareta Klasén och som timanställd har tidvis fru Lily Hårleman deltagit i arbetet.

Under år 1977 avlidna medlemmar: Arvid Boman, Ewert Hellsén, Evert G Karlson, G Kjellin, Erik Larsson, Bengt Rydholm, Rune Carlsson, Henry Isaksson, Åke Lundin, Bernhard Löf, Birgit Selin, Johan Wacz.

Ekonomi

Det ekonomiska resultatet av det gångna verksamhetsåret redovisas i vinst- och förlusträkningen och balansräkningarna. Resultatet har varit sådant att styrelsen anser sig böra lämna vissa närmare upplysningar till sammanställningarna.

Det allmänna ekonomiska läget har självfallet påverkat även föreningens ekonomi. Det stora kursfallet på värdepapper har medfört en värdeminskning om ca 47.000 kronor.

Föreningens medverkan i medaljprojektet "Svea Rike" har inte gett det resultat som föreningen förväntade. Övertagandet av tidskriften MYNTKONTAKT har i starten åsamkat föreningen mycket större kostnader än beräknat, samtidigt som den för hela året haft att betala för månadsbladet NNUM.

Dessa förhållanden har gjort, att styrelsen i föreliggande bokslut måst ta i anspråk vissa tidigare, för olika ändamål reserverade medel för att täcka uppkomna förluster.

Medlemmar		31.12.1977	
	31.12.1976		
Beskyddare	1	1	
Hedersledamöter	8	8	
Korresponderande	23	23	
Ständiga medlemmar	42	43	(+ 1)
Ärligen bet äldre	1 316	1 348	(+ 32)
Ärligen bet yngre	68	77	(+ 9)
Utländska medlemmar	18	20	(+ 2)
	1 475	1 520	(+ 45)
Prenumeranter MYNTKONTAKT	779		
Aterförsäljare	69		

INGÅENDE BALANSRÄKNING PER DEN 1 JANUARI 1977

Tillgångar		
Kontanter		1 000: —
Postgiro		31 764: 76
Checkräkning		13 542: 64
Bankräkning		1 304: 88
Värdepapper:		
aktier	246 615: —	
obligationer	12 615: 60	259 230: 60
Samlarmynt		10 265: —
Medaljer		97 484: —
Boklager		21 288: —
Medlemsnålen		1: —
Diabilder		1 463: —
Inventarier		18 476: —
Mervärdeskatt		6 581: 20
Övriga fordringar		21 256: 95
	Kronor	483 658: 03
Skulder		
Donationsfonder och andra fonder		
C W Burmesters medaljfond	18 868: —	
C W Burmesters förlagsfond	65 000: —	
N L Rasmussens stipendiefond	20 493: —	
Stipendiefond för utdelning	8 315: 20	
Ständiga medlemmars fond	11 150: —	123 826: 20
För särskilda ändamål reserverade medel:		
Ekströmska forskningsfondens bidrag för utgivning av medaljbok	53 000: —	
Medlemsavgifters balansfond	10 000: —	
Jubileumsfond	3 000: —	
Prispengar för utställning	10 000: —	
NNÄ 1975 / 76	45 000: —	
NM XXXII : 2	49 000: —	
NM XXXIII	20 000: —	

NM XXXIV	10 000:—	
Anslag för forskningskommittén	5 000:—	
Värdepappersfonder för värdepapper	30 000:—	
Auktionsförskott	22 000:—	257 000:—
Övriga skulder		
Lån för produktion av diabler	20 000:—	
Förskott på 1977 års medlemsavgifter	3 520:—	
Diverse skulder	5 897:10	
Semesterersättningsreserv	3 502:—	
ATP-reserv	3 429:—	
Källskatt	1 924:—	
Upplupna arvoden	10 000:—	
Upplupna omkostnader	63 210:70	111 482:80
		492 309:—
		8 650:97
Underskott		Kronor 483 658:03

VINST- OCH FÖRLUSTRÄKNING FÖR TIDEN 1.1 — 31.12 1977

Intäkter		
Medlemsavgifter		
Inträdesavgifter	8 850:—	
Årsavgifter	84 305:—	93 155:—
Intäkter av kapital		
Räntor på bankräkningar och obligationer	4 045:50	
Utdelningar på aktier	12 380:—	16 425:50
Försäljningsresultat		
Medlemsnål	293:—	
Samlarmynt	18 522:82	
Andra mynt	1 767:—	
Litteratur	14 512:92	
Auktioner	51 890:—	86 985:74
Övriga intäkter		
Lotterier	297:—	
Bidrag	25:—	
Diverse inkomster	353:65	675:65
Återföringar av reserverade medel		
Medel för NM XXXIII	20 000:—	
Medel för NM XXXIV	10 000:—	
Medlemsavgifters balansfond	10 000:—	
Prispengar för utställning	10 000:—	
Jubileumsfond	3 000:—	
Auktionsförskott	22 000:—	75 000:—
Förlust i verksamheten		876:57
		Kronor 273 118:46

VINST- OCH FÖRLUSTRÄKNING

Kostnader		
Personalkostnader		
Löner	31 730:—	
Arvoden	12 420:—	
ATP mfl sociala avgifter	9 951:—	54 101:—
Övriga administrationskostnader		
Lokalhyra	12 880:—	
Elström	476:90	
Försäkringar	345:—	
Telefon	2 794:65	
Kontorsmaterial	4 009:30	
Porton	17 108:91	
Annonser	5 431:45	
Trycksaker etc	15 016:59	
Inventarier (inköp och underhåll samt avskrivning)	7 803:74	
Allmänna omkostnader	1 612:60	67 479:14
Övriga omkostnader		
Årsavgifter till föreningar	271:25	
Resor, transporter	10 327:80	
Representation, årsmöten, gåvor, klubbafnär	11 452:35	
Prenumerationer	371:10	
Företrägsverksamhet	339:—	
Myntmäss	1 063:80	
Avgift för NNUM 1977	20 140:95	
Avsatt för NNA 1977/78	20 000:—	
Reglering av fond för ständiga medlemmar	4 500:—	68 466:25
Kapitalkostnader		
Bank- och notariatskostnader	1 613:70	
Ränteutgifter	2 867:65	
Nettoförlust på värdepapper	17 527:95	22 009:30
Tidskriften MYNTKONTAKT		
Nettoutgifter		56 738:02
Försäljningsresultat		
Förlust på medaljverksamheten		4 324:75
		Kronor 273 118:46

UTGAENDE BALANSRÄKNING PER DEN 31 DECEMBER 1977

Tillgångar		
Kontanter		1 020:—
Postgiro		63 217:57
Bankräkningar		7 681:38
Värdepapper:		
aktier	200 973:—	
obligationer	19 867:80	220 840:80
Samlarmynt		17 766:—
Medaljer		79 115:50
Boklager		27 524:—
Medlemsnålen		1:—
Inventarier		15 000:—
Nedlagda kostnader för tillverkade diabler		13 827:30
Tidskriften MYNTKONTAKT		5 000:—
Mervärdeskatt		9 240:36
Övriga fordringar		1 997:—
		Kronor 462 230:91

Skulder och kapital		
Donationsfonder och andra fonder		
C W Burmesters medaljfond:		
fondkapital	20 000:—	
avkastning	1 000:—	21 000:—
C W Burmesters förlagsfond:		
fondkapital		65 000:—
N L Rasmussons stipendiefond:		
fondkapital	20 977:—	
Ständiga medlemmars fond	17 450:—	124 427:—
För särskilda ändamål reserverade medel:		
Ekströmska forskningsfondens bidrag för utgivning av medaljbok:		
anslag	53 000:—	
utgifter hittills	8 613:31	44 386:69
NNA 1975/76		45 000:—
NNA 1977/78		20 000:—
NM XXXII:2		49 000:—
Medlemmarnas förskottsbetalda avgifter för 1978:		
prenumeration NNUM		2 840:—
medlemsavgifter		18 900:—
extra utdebitering		15 350:—
Anslag till kommittén mot myntförfalskning mm		2 878:—
		198 354:69
Övriga skulder		
Skuld på checkräkning		37 704:56
Källskatt		1 780:—
Lån:		
Tillfälliga reverslån	40 000:—	
lån för producerade diabler		60 000:—
	20 000:—	
Upplupna inkomster		
försålda diabler		1 660:—
Upplupna arvoden		10 000:—
Upplupna kostnader		25 089:45
Utestående skulder		608:45
		136 842:46
Eget kapital		
		2 606:76
		Kronor 462 230:91

För verksamhetsåret 1978 erfordras den extra utdebitering, som beslutades av det extra årsmötet 1977.

Det är styrelsens förhoppning, att det ekonomiska läget för föreningen skall genom olika åtgärder successivt förbättras. Den allmänna inflationen gör det dock nödvändigt för styrelsen att föreslå 1978 års årsmöte att fastställa en årsavgift av 90 kronor för år 1979.

Stockholm den 2 maj 1978

Styrelsen

Revisorerna, hrr Lennart Hök och Göran Bergenstråhle, har granskat bokslut, räkenskaper och förvaltning för år 1977 och tillstyrker, att styrelsen beviljas ansvarsfrihet.

FRÅGE-SPALTEN

Om du vill göra en fråga om ett mynt eller något annat föremål i din egen eller någon annans samling eller du vill diskutera någon uppgift i den numismatiska litteraturen, så skriv till MYNTKONTAKTS FRÅGESPALT.

Skicka gärna med ett tydligt foto av föremålet. Avritningar, blyerts-kalkeringar och sådant duger inte.

Men skicka inte in frågor rörande samlarvärdet på dina föremål. Frågor om värdet besvaras inte.

Skriv helst på maskin och bara på en sida av papperet. Underteckna med namn och adress; anonyma brev publiceras inte.

Suomalaiset lukijamme
voivat, jos niin haluavat,
kirjoittaa kysymyksensä
suomeksi.
Me käännämme
mielemme kysymykset
suomesta ruotsiksi.

Fråga:

När avskaffades räkningen i riksdaler riksgälds?

Aron Ekman, Uppsala

Svar:

Låt mig först få skissera uppkomsten av uttrycket "riksdaler riksgälds".

Enligt 1776 års realisationsförordning skulle från och med 1777 alla räkenskaper föras i riksdaler. Riksbankens sedlar ställdes å riksdaler *specie* för att beteckna deras inlösbarhet med silvermynt: "specie" betyder *med hårt mynt*.

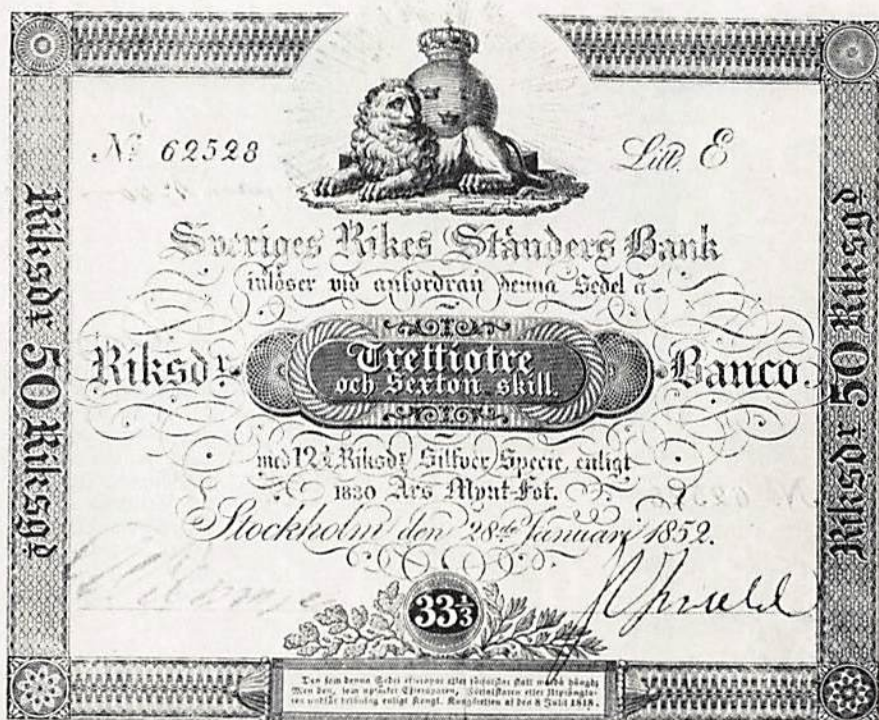
Denna ordning rubbades i och med att 1789 även riksgäldskontoret fick rätt att ge ut sedlar. Dessa sedlar började snart att i allmänna rörelsen gå med underkurs gentemot silvermyntet och riksbankens med silvermynt inlösbare sedlar. Enligt 1802 års realisationsförordning skulle riksbanken lösa in riksgäldskontorets sedlar på det sättet, att 1½ riksdaler i riksgäldskontorets sedlar löstes in med 1 riksdaler

i silvermynt eller i riksbankens med silvermynt likvärdiga sedlar: denna inlösen började den 29 augusti 1803. Den sålunda fastställda värderelationen mellan riksgäldssedlar och bankosedlar behölls sedan allt framgent.

Omkring 1810 ställde riksbanken i praktiken in silverinlösen av sedlarna. Uttrycket *specie* på bankosedlarna blev därmed utan täckning, och även bankosedlarna började att i allmänna rörelsen gå med underkurs gentemot silvermyntet. Genom värdesambandet med bankosedlarna följde riksgäldssedlarna med i värdefallet.

På det sättet hade det uppstått tre slag av riksdaler: riksdaler i silvermynt eller "riksdaler specie" (rdr sp.), riksdaler i riksbankens sedlar eller "riksdaler banko" (rdr b:o) och riksdaler i riksgäldskontorets sedlar eller "riksdaler riksgälds" (rdr rgs). Det var omöjligt att säga, vilken riksdaler som var Sveriges myntenhet.

Genom lagen om myntbestämningen den 1 mars 1830 fastställdes, att riksbanken skulle lösa in sedlarna med silvermynt på det sättet, att 2¾ riksdaler i sedlar skulle lösas

in med 1 riksdaler i silvermynt; denna inlösen började den 1 oktober 1834. Därigenom fixerades värde- relationen mellan de tre slagen av riksdaler: 1 rdr sp = $2\frac{2}{3}$ rdr b:o = 4 rdr rgs; därigenom löstes ett viktigt problem.

Men myntbestämmningslagen avskaffade inte oredan med tre slag av riksdaler. Som vi ser av bilden här bredvid angavs värdet på riksbankens sedlar av högre valör i alla tre slagen av riksdaler: $12\frac{1}{2}$ rdr sp. = $33\frac{1}{3}$ rdr b:o = 50 rdr rgs.

Vanligen begagnade allmänheten riksgäldsräkning, d.v.s. när man sade riksdaler, menade man därmed riksdaler riksgälds. Valören på riksbankens sedlar räknades om från banko till riksgälds: ett exempel på det har vi i "tolvskilling" som namn på riksbankens sedlar å 8 skillingar banko (se MYNTKONTAKT 1977 nr 8, s. 17).

Enligt 1802 års realisationsförordning skulle riksgäldskontorets sedelutgivning upphöra i samband med realisationen av dem. Så skedde emellertid inte, utan riksgäldssedlar fortsatte att tillverkas och ges ut ända fram till den 1 oktober 1834. Enligt kungörelse den 14 februari 1835 fick riksgäldssedlarna inte tas emot i uppbörden efter 1842 och inte lösas in av riksgäldskontoret efter 1845. Även efter denna preskription angavs beloppet på riksbankens sedlar av högre valör också i riksdaler riksgälds.

Efter 25 års riksdagsdebatter fick Sverige äntligen genom förordningen om rikets mynt den 4 februari 1855 ett enhetligt myntsystem. Myntenheten fastställdes till ett värde motsvarande 1 riksdaler riksgälds och benämndes riksdaler riksmünt. Detta nya myntsystem skulle tillämpas i offentliga räkenskaper från och med ingången av 1858.

Vi kan därför säga, att räkningen i riksdaler riksgälds definitivt upphörde med utgången av 1857. Men eftersom den nya myntenheten riksdaler riksmünt helt motsvarade en riksdaler riksgälds innebar det nya myntsystemet ingen väsentlig ändring i allmänhetens värderingsprinciper.

(Om du vill läsa mera om detta avsnitt av Sveriges mynthistoria, får jag hänvisa dig till mina uppsatser i NNÄ 1964, 1969 och 1972 samt min bok om riksbankens sedelhistoria, Sthlm 1968.)

Torgny Lindgren

Riksdagen säger ja till professur i numismatik

I mitten av april sade riksdagens utbildningsutskott ja till regeringens förslag i budgetpropositionen om inrättande av en professur i numismatik bekostad av medel från Ekströmska stiftelsen för numismatisk forskning. Den 24 maj beräknas riksmötet anta förslaget.

I december 1976 gjorde Gunnar Ekströms stiftelse för numismatisk forskning en skriftlig framställning till regeringen om inrättande av en professur i numismatik. Stiftelsen föreslog att professuren skulle placeras antingen vid Humanistiska Forskningsrådet eller vid Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer eller vid Stockholms Universitet. Stiftelsens intentioner sades inte enbart vara att ansvara för lönekostnaderna utan att ta på sig samtliga kostnader som normalt är förenade med inrättandet av en självständig professur. Stiftelsens åtagande för professuren skall täckas genom kapitalets avkastning.

Ett drygt år senare föreslog alltså regeringen i budgetproposition i början av januari 1978 inrättande av en professur i numismatik (bilaga 12, Utbildningsdepartementet s. 524). I sin relativt korta skrivning hänvisar utbildningsministern till stiftelsens hemställan. Vid remissomgången uppges berörda myndigheter ha tillstyrkt förslaget. Även jag ansluter mig till förslaget med tanke på ämnets intresse för historiska och andra vetenskaper, säger utbildningsministern och fortsätter:

"Förutsättningen härför bör vara att stiftelsen bestrider samtliga kostnader förenade med professuren. Professuren bör knytas till humanistiska - samhällsvetenskapliga forskningsrådet och placeras vid myntkabinettet. Innehavaren bör dessutom vid behov kunna meddela undervisning och handledning vid

universitetet. Professuren bör, i enlighet med vad som normalt gäller för forskningsrådsprofessorer, vara personlig. Det bör ankomma på forskningsrådet att föreslå innehavare".

Den storartade donation som fru Wera Ekström gjorde i juni 1974 har därmed nått sitt huvudsakliga mål. Fru Ekström donerade då hela hennes framlidne makes väldiga myntsamling till en för ändamålet upprättad stiftelse, vars första ändamål anges "att verka för upprättandet av en separat professur i numismatik och penninghistoria vid Stockholms Universitet".

Professuren bör kunna inrättas från den 1 juli 1978 och besättas av en lämplig kandidat senare under detta år, men en fördröjning är naturligtvis tänkbar. Gunnar Ekströms (1883 - 1969) långvariga myntsamlare och hans efterlämnade makas — fru Wera Ekström — storartade generositet kommer därmed att resultera i en ökad numismatisk forskning, en myndighetsförklaring av numismatiken som vetenskap i Sverige samt inte minst ett förbättrat anseende för själva myntsamlandet. Beträffande stiftelsen hänvisas också till Bjarne Ahlströms artikel i nästa nummer av MYNTKONTAKT.

Björn Tarras-Wahlberg

Svenska Numismatiska Föreningens representant i styrelsen för Gunnar Ekströms stiftelse för numismatisk forskning.

En "förfalsknings- historias" upplösning

Under 1892 och 1893 översvämmades snart sagt hela Sverige av falska enkronor och tvåkronor — om man fått tro tidningarna. (Vi begagnar här som källmaterial den Wedbergiska samlingen av tidningsurklipp i riksantikvarieämbetets arkiv).

Det börjar på försommaren 1892, då det berättas:

"En mängd 1- à 2-kronor af silfver, hvilka misstänkas vara falska, äro ute i rörelsen i Luleåtrakten. Mynten, som tros vara preglade i utlandet, lära hafva sitt fulla silfvervärde, hvarför man ej behöfver vara alltför rädd för dem".

Det visade sig emellertid inte vara så farligt, ty några dagar senare finner vi följande notis:

"De 'falska' silfverpengarna i Luleå. Riksbankskontoret i Luleå har på förfrågan hos myntverket fått det svar, att de silfvermynt, som i orten misstänks för att vara falska, äro äkta och gilt skiljemynt".

Men på hösten blir det värre; i oktober heter det:

"Märklig penningfabrikation.

Falsa 1-kronor till stort antal äro, omtalar Jämtl.-P., i omlopp i norra Jemtland, exempelvis Hammerdal och Ström. Det egendomligaste med dem är att de innehafva fullt silfvervärde likasom de äkta, hvilket kan förklaras endast på det sätt, att någon spekulativ yankee begagnat sig af silfvervärdets sjunkning för att 'fabricera' penningar i större skala. De falska mynten skilja sig endast deri från de äkta, att årtalet är otydligt och att midt i namnchiffret är en 'tom' fläck. Der uppe i socknarna gå de falska mynten ur hand i hand som de äkta".

Den 27 oktober ingriper myntverket med en kommuniké i Post-tidningen:

"Sedan i åtskilliga tidningar under de sista månaderna förekommit notiser, innehållande att falska 1-kronor till stort antal äro i omlopp i de norra provinserna, att dessa innehafva fullt silfvervärde och att deras förekomst förklaras på det sätt, att till följd af silfverprisets

sjunkning det numera är lönande för utländska industririddare att fabricera till halt och vigt fullgoda skiljemynt och sedermera utprängla dem här i landet, hafva från myntverkets sida åtgärder vidtagits för utrönande af huruvida någon dylik myntförfalskning verkligen föreligger, eller om alltsammans beror på ett misstag".

Beträffande de i Jämtland påträffade mynten fanns ej "det ringaste tvifvel om att de utgått från myntverket". — Kommunikén fortsätter:

"Om det sålunda nu icke är att befara, att någon olaglig mynttillverkning förekommit, så utesluter detta dock icke möjligheten af att en sådan industri som den ofvannämnda skulle kunna uppstå, och det har så väl i tidningsartiklar som af enskilda sakkunnige uttalats en viss förundran öfver att administrationen lemnar förhållandet om silfverprisets fall obeaktadt och icke vidtager någon åtgärd med ändamål att åstadkomma en förhöjning i silfvervärdet hos det svenska myntet.

Vid närmare eftertanke finner man emellertid lätt, att det svårigen kunde anses välbetänt att anlita denna utväg för att hindra en dylik industri. Bland de många skäl, som tala mot ett sådant förfarande, äro följande de viktigaste.

Först och främst är en sådan olaglig fabrikation af svenskt mynt i större skala föga sannolik. Oafsedt den mycket stora svårigheten att anskaffa stampar för prägling af mynt, fullkomligt lika de äkta, och att finna plats för en verkstad, så belägen att den, oaktadt dess bullrande och ovanliga maskiner, icke genast blir upptäckt, torde utpränglingen af eftergjorda 2- och 1-kronestycken i ett så glest befolkadt land som vårt vara förenad med alltför stor risk för att i större skala kunna verkställas.

Vidare skulle man för att på det föreslagna sättet kunna motverka den förmenta industrien nödgas minska billoneringen hos vårt nu utelöpande svenska silfvermynt högst betydligt. Med andra ord, man skulle behöfva öka dess metallvärde från 60 till 90 procent, hvilket motsvarar en kostnad af öfver sex millioner kronor. Men ej nog härmed. Om 2- och 1-kronor, som redan nu äro ganska tunga, erhöles

Forts på sid 150

Tvåkrona med tidigare kungaporträtt (före 1890)

Tvåkrona med senare kungaporträtt (fr.o.m. 1890)

Enkrona med tidigare kungaporträtt (före 1890)

Enkrona med senare kungaporträtt (fr.o.m. 1890)

TILL
VITTERHETSAKADEMIENS
BIBLIOTEK INKOMMEN
NUMISMATISK LITTERATUR

Adress: Storgatan 41
Box 5405, 114 84 Stockholm
Öppet: månd - fred 9-16

NOVEMBER—DECEMBER 1977

Bendall, S., & Donald, P. J.
The billon trachea of Michael VIII
Palaeologos 1258-1282. London
1974. xviii, 47 s.

Berman, Ariel
Islamic coins: exhibition winter
1976. L. A. Mayer memorial
institute for Islamic art/Ariel
Berman. — Jerusalem, 1976. —
155 s.: ill.
Även hebr. titel och text

Borg, Erkki
Suomessa käytetyt rahat = Mynt
och sedlar använda i Finland =
Coins and banknotes used in
Finland/[Erkki Borg]. — 2. omarb.
uppl. — Helsinki, 1976. — 656 s.: ill.
ISBN 951-95149-7-X

Burnett, Andrew
The coins of late antiquity AD
400-700/Andrew Burnett. —
London, 1977. — 16 s.
ISBN 0-7141-0067-6
(British Museum keys to the past)

Burnett, Andrew
The coins of Roman Britain/
Andrew Burnett. — London, 1977.
— 16 s.
ISBN 0-7141-0058-7
(British Museum keys to the past)

Congrès de la FIDEM, 17
(Budapest 1977)
XVII:e Congrès de la FIDEM 1977
à Budapest 1977: exposition
internationale de la médaille. —
Budapest, 1977. — 263 s., 88 pl.-bl.
ISBN 963-562-248-1
Äv. ung.-spr. titel och text

Cunningham, A.
Coins of mediaeval India from the
seventh century down to the
Muhammedan conquests. Delhi
1967. vi, 108 s., 11 pl.-bl., 1 kartbl.

Engstrom, J. Eric
The medallic portraits of Sir
Winston Churchill. London 1972.
52 s.

Fitzmaurice, R. M.
British banks and banking: a
pictorial history/R. M. Fitzmaurice.
— Truro, 1975. — 96 s.: ill.
ISBN 0-85153-154-7

Grove, Frank W.
Medals of Mexico. Vol. 1-. San
Jose, Calif. 1970-. 1. Medals of the
Spanish kings. 1970. iii, 204 s. 2.
1821-1971. 1972. iii, 476 s.

Holst, Gunnar
Spelpenningar avsedda för kort-
spel/av Gunnar Holst. —
Göteborg, 1977. — 120 s.
ISBN 91-97-52-4-x
Numismatiska litteratursällskapet i
Göteborg

Jones, Mark
Medals of the French revolution/
Mark Jones. — London, 1977. —
16 s.
ISBN 0-7141-0059-5
(British Museum keys to the past)

Lacam, Guy
Civilisation et monnaies byzantines.
Paris 1974. 503 s.

Lagerqvist, Lars O.
Medaljer utg. av Svenska numis-
matiska föreningen 1873-1977/
text: Lars O. Lagerqvist. — Stock-
holm, 1977. — 38 s.
(Smärre skrifter/Svenska
numismatiska föreningen: 2)
ISBN 91-85204-06-4

Medina, José T.
Medallas de proclamaciones y juras
de los reyes de Espana en América.
Boston, Mass. 1973. xx, 337, (2) s.

Price, Martin
Coins and the Bible/by Martin
Price. — London, 1975. — 37 s.

Sømod, Jørgen
Danmarks mønter fra middelalder
til nutid samt Norges mønter
1481-1813: vurderingspriser/
Jørgen Sømod. — 4. udg. — Skals,
1977. — 109 s.
ISBN 87-85121-33-9

Weiller, Raymond
Monnaies antiques découvertes au
Grand-Duché de Luxembourg.
[Äv. ty.-spr. titel.] [1]-. Berlin 1972
— . Römisch-germanische
Kommission des Deutschen
archäologischen Instituts zu
Frankfurt a.M. 1. 1972. 616 s., 42
pl.-bl., 1 utv.-karta. 2. Se kat. 1975-.

Wermuthen, Christian
Specificatio derer Medaillen oder
Schau-Stücke so zeithero in Gold,
Silber, vergöldt- und puren
Kupffer, auch englischen Zinn
verfertiget und zu bekommen/
Christian Wermuthen. — Leipzig,
1976. — 166, 40 s.
Neudruck der Orig.-ausg. 1698-1713

Whiting, J. R. S.
Commemorative medals. A
medallic history of Britain, from
Tudor times to the present day.
Newton Abbot 1972. 236 s.

Zograph, A. N.
Ancient coinage/A. N. Zograph:
transl. from the Russian by H.
Bartlett Wells. — Oxford, 1977(1-2).
= (British archaeological reports:
suppl. ser.; 33:1-2)

1: The general problems of ancient
numismatics. — 169 s.
2: The ancient coins of the
Northern Black Sea littoral/A. N.
Zograph; transl. from the Russian
by H. Bartlett Wells. — s. 170-421.

Rättelse

Med anledning av en förfrågan
från en medlem vill Svenska Numis-
matiska Föreningen lämna föl-
jande komplettering och rättelse av
en uppgift i SNF:s *Smärre Skrifter*
nr 2 (1977), katalogen över före-
ningens medaljer 1873-1977. Det
gäller nr 50 på sid 24, Gustaf VI
Adolf/SNF 100 år av Kerstin Kjell-
berg-Jacobsson, präglad av Mynt-
verket 1973 i guld, silver och brons.
Författaren — undertecknad — bor-
de beträffande guldmedaljerna om
170 g ha kommit ihåg, att de håller
18 karat, inte 23, men stämpeln
GULD på randen förvirrade hon-
om. Silvermedaljen håller 999/
1000 silver.

Fram till efter 2:a världskriget
gjorde Myntverket alla sina guld-
prägling i 23 karat. Det förhöll sig
så, att Myntverket var befriat från
skyldigheten att stämpla sina me-
daljer i ädelmetall; märkningen
GULD resp. SILVER samt MV
och årtal (det sistnämnda infört un-
der 1:a världskriget) var ett frivilligt
åtagande och man angav aldrig hal-
ten, ej heller sedan man någon en-
staka gång börjat prägla i guld med
lägre karat. I samband med flytt-
ningen från Stockholm 1974 kom
en ny förordning och Myntverket
måste nu stämpla guld- och silver-
arbeten på övligt sätt.

Lars O. Lagerqvist

AUKTIONER

18 februari. Svea Mynt- och Frimärkshandel AB, Box 7232, 103 84 Stockholm: Myntauktion 2, Svenska mynt och sedlar, Norge—Ryssland. 25 kr inkl. uppnådda priser.

11 mars. Numismatisk Orden (Per Österlund Myntauktioner AB), Skolgatan 24, 502 31 Borås: Auktion. [Huvudsakligen svenska mynt och sedlar.] 10 kr inkl. uppnådda priser (för medlemmar i N.O. 10 kr per år, varvid alla listor och auktioner erhålles).

1 april. Hirsch Mynthandel AB, Malmskillnadsgatan 29, 111 57 Stockholm: Svenska och utländska mynt. [Även svenska sedlar och medaljer.] Katalog nr 7. 20 kr inkl. uppnådda priser.

2 april. Hirsch Mynthandel AB: Numismatisk litteratur. Katalog nr 8. 5 kr inkl. uppnådda priser.

4-5 april. Svenska Numismatiska Föreningen, Östermalmsgatan 81, 114 50 Stockholm: Auktion. [Svenska och utländska mynt, sedlar, medaljer, litteratur.] 15 kr inkl. uppnådda priser. Endast medlemmar.

8 april. SNR (Sveriges Numis-

matiska Riksförbundet), Box 44, 190 40 Rosersberg. Offentlig auktion. [Svenska och utländska mynt, svenska sedlar, avhållen i Göteborg.] Katalogen är slutsåld.

15-16 april. B. Ahlström Mynt-handel AB, Mäster Samuelsgatan 11, 103 85 Stockholm: Auktion 17, Sverige, Norge, Danmark [även svenska sedlar och medaljer]. 30 kr inkl. uppnådda priser.

9 maj. Svea Mynt- och Frimärks-handel, Box 7232, 103 84 Stock-

holm: Myntauktion 3. [Svenska och utländska mynt och sedlar.] 25 kr inkl. uppnådda priser.

Ovan har vårens viktigaste auktioner förtecknats tillsammans med adresser och priser; de som inte skaffat dem kan skriva och beställa. Materialets stora omfattning gör det omöjligt att på ett rättvist sätt exemplifiera vad som utbudits eller ange enstaka priser. Dessutom har ett flertal föreningsauktioner ägt rum, varav främst skall nämnas Kristianstadsortens N.F., Skånes N.F. och Göteborgs N.F. Den nystartade Örebro N.F. höll sin första

Den ytterst sällsynta besittningstalern från Erfurt 1632 med Gustav II Adolfs porträtt — kanske den dyraste talern i Tyskland — såldes av Ahlströms. Den gick till utlandet.

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan ett par år etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 18 företag i åtta olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige. Samtliga är medlemmar i Svenska Numismatiska Föreningen och har skrivit under uppropet mot myntförfälskningar. — Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

De nuvarande medlemmarna är:

B. Ahlström Mynthandel AB

Mäster Samuelsgatan 11
103 85 Sthlm 7, tel. 08-10 10 10

Yngve Almer Mynthandel

Storgatan 49, Box 2068
700 02 Örebro, tel. 019-13 50 61

B. Björnssons Mynthandel

Kullagatan 56, 252 20 Helsingborg
tel. 042-14 12 11

Flodbergs Mynthandel

Stora Nygatan 17, 211 37 Malmö
tel. 040-12 99 30

Hirsch Mynthandel AB

Malmskillnadsgatan 29
111 57 Sthlm, tel. 08-11 05 56

Malmö Mynthandel AB

Kalendergatan 9, 211 35 Malmö
tel. 040-11 65 44

Mattssons Mynthandel

Kungsängsgatan 21 B
753 22 Uppsala, tel. 018-13 05 54

Norrtälje Mynthandel

Tullportsgatan 13, Box 4
761 00 Norrtälje, tel. 0176-168 26

Nordisk Varutjänst Nova

Södra Strandgatan 3, Box 40
701 02 Örebro, tel. 019-12 05 11

Myntaffären Numis

Vallgatan 1, Box 2332
403 15 Göteborg, tel. 031-13 33 45

Soj Mynt AB

Mäster Samuelsgatan 25
111 44 Sthlm, tel. 08-21 17 70

Svea Mynt & Frimärkshandel AB

Stureplan 4, Box 7232
103 84 Sthlm 7, tel. 08-10 03 85/95

Ulf Nordlinds Mynthandel AB

Nybrogatan 36, Box 5132
102 43 Sthlm, tel. 08-62 62 61

J. Pedersen Mynthandel

Skolgatan 24, 502 31 Borås
tel. 033-11 24 96

Peo Mynthandel AB

Drottninggatan 29, Box 16245
103 25 Sthlm, tel. 08-21 12 10

Strandbergs Mynthandel AB

Mäster Samuelsgatan 25, Box 7003
103 81 Sthlm, tel. 08-21 42 65

Ticalen Mynthandel

Stureplatsen 3, 411 39 Göteborg
tel. 031-20 81 11

R. Uppgrens Mynthandel

Renstiernas Gata 29, Box 11 080
100 61 Sthlm, tel. 08-44 82 81

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 7183, S-103 85 Stockholm

auktion under våren. Auktionsverket i Stockholm har på bokauktionskammaren som vanligt sålt en del mynt och andra numismatiska objekt. En allmän iakttagelse är, att auktionerna kommit för tätt, särskilt perioden mars-april. Det är tydligt, att en väl utarbetad katalog ger bättre resultat för säljarna — exempel på motsatsen finns. Sveriges Mynthandlares Förenings nya regler för auktioner (se MYNTKONTAKT 1978/1, s. 8) har inneburit en god sanering. För höga bevakningspriser bör undvikas, annars kan resultatet bli ett rekordartat stort antal återrop, varpå gavs exempel vid SNR:s auktion i Göteborg. Denna katalog hade upptagit svenska sedlar under resp. regenter, vilket är en felaktighet från Bukowskis dagar som bör undvikas. Kungarna har ingenting med sedelutgivningen att göra.

Prisutvecklingen har varit ojämn. Svensk medeltid och 1500-tal — som länge varit undervärderad — har fortsatt att stiga, liksom även svensk koppar. "Mellanstora" mynt i god kvalitet är begärliga, liksom tidigare även toppexemplar i alla valörer och metaller. Svenskt guld och riksdalrar som inte tillhör topp-

En Karl IX:s 16 mark 1610 såldes av Hirsch till en privatsamlare för något över värderingspriset.

På Svenska Numismatiska Föreningens auktion gick Kristinas 4-mark 1647, ett mycket rart mynt, till ett förhållandevis lågt pris. →

skiktet står stilla eller sjunker något; särskilt är detta märkbart beträffande kronmynten i guld. Oskar II tycks också ha nått en tillfällig (?) stagnation, medan intresset för Gustav V ökar. Besittningsmynten är som alltid undervärde-

rade — få se vad Revals 1 och ½ mark 1562 kan gå till på Sveas auktion den 9 maj. Riksbankssedlarna fortsätter att stiga, privatbankernas viker något; andra betalningsmedel i papper är ojämn med vissa toppar, t.ex. fahnehjelmarna. *LLt*

VI MOTTAGER NU NORDISKT MATERIAL TILL AUKTION 9 DEN 11 NOVEMBER

Nyinkommet material bl a:

20 svenska plåtmynt Kristina — Adolf Fredrik
Exempel: 8 daler SM 1659, PRAKTEXEMPLAR.

För övrigt hänvisar vi till vår nyutkomna 64-sidiga lagerprislista

Lösnummer 5: —

Helårsprenumeration 1978

(3 ex) + auktionskatalogerna 9—10 (nov 1978) 33: —

Hirsch Mynthandel AB

Malmskillnadsgatan 29, 111 57 Stockholm
Telefon 08-11 05 56, 21 34 59

Årsmötet 1978

Svenska Numismatiska Föreningen håller sitt ordinarie årsmöte torsdagen den 1 juni 1978. Årsmötet är denna gång förlagt till UPPSALA och hålles i Universitetsbyggnaden (ingång från Universitetsplanen).

Program

1. Kl. 18.00. Årsmötesförhandlingar enligt stadgarna (se *Smärre skrifter* nr 1, s. 2). Lokal: sal XI, en trappa upp i universitetsbyggnaden. Ärenden, som önskas behandlade utanför den stadgeenliga föredragningslistan, skall ha anmälts skriftligen till styrelsen senast fem dagar före årsmötet.
2. Kl. 18.45. Visning av Gustav II Adolfs konstkåp från Augsburg. Fil. dr Hans Olof Boström.
3. Kl. 19.15. Besök i och visning av

Universitetets Myntkabinett (se artikel i detta nummer av MYNTKONTAKT, s. 68). Myntkabinettets föreståndare bibliotekarien Bertil Wærn och hans medhjälpare fil. dr Marek Klibafski blir våra vägledare.

4. Supé i Café Alma i universitetsbyggnadens bottenvåning. Priset 30 kr. inkluderar förrätt, varmrätt, öl, kaffe och service. (Övriga drycker betalas extra.) Anmälan om deltagande i supén måste ske till föreningens kansli *senast* den 29 maj antingen per brev under adress Östermalmsgatan 81, 114 50 STOCKHOLM, eller per telefon 08 - 67 55 98 kl. 10 - 13.

Fr. o. m. programpunkt 2 är medlemmar i Numismatiska Klubben i Uppsala och i alla övriga anslutna

föreningar (klubbar) hjärtligt välkomna att delta.

Årsmötesdeltagare som ämnar resa till Uppsala med tåg bör tillse att de tar ett tåg som anländer till Uppsala C senast kl. 17.45 med tanke på att stationen ligger på omkring 15 minuters gångväg från universitetsbyggnaden. De som ämnar resa i bil och har möjlighet att ta med passagerare ombedes vänligen meddela detta till föreningens kansli i och för samordning.

Ordförandekonferensen

Den i MYNTKONTAKT 1978 nr 2, s. 49, utlysta konferensen mellan ordförandena i de till Svenska Numismatiska Föreningen anslutna föreningarna (klubbarna) äger rum samma dag kl. 15.00 i sal XI, en trappa upp i universitetsbyggnaden.

Säkra slantar

Har du Skandias hemförsäkring kan du till en låg kostnad teckna en tillägsförsäkring för mynt- och sedelsamlingar.

Försäkringen gäller för samlingar som du har i din bostad eller i bankfack. Den gäller även om du har med dig samlingen eller delar av samlingen t ex på resa, men ersättningen är då begränsad.

Du får ersättning för skador genom t ex brand, inbrott, rån eller trafikolycka.

Kontakta ditt Skandiakontor så får du veta mer.

SKANDIA

Årsmötesjetongen 1978

ägnas denna gång åt professor Ewald Ziervogel (1728-65), föreståndare för Uppsala Universitets Myntkabinett 1751-65 och författare till ett antal avhandlingar i numismatik (se MYNTKONTAKT 1978 3, s. 68 f.). Jetongen ansluter sig till serien av medaljer över kända numismatiker som Svenska Numismatiska Föreningen utgivit sedan 1870-talet och mäter liksom dessa 39 mm i diameter. Konstnär är Bo Berndal och präglingen utföres av AB Sporrang, som haft vänligheten bekosta verktygen. Den präglas i högst 5 nummerade exemplar i 18 karat guld (55 g.) samt högst 1.000 exemplar i 925/1000 silver (45 g.) och försäljes endast till medlemmar i SNF och i föreningar anknutna till Nordisk Numismatisk Union. Priset för guldexemplar är

1.830:— kr, för silver 105:— kr fram t.o.m. 1 juni. Den kan inlösas vid årsmötet i Uppsala; de som ej har möjlighet närvara uppmanas därför att inkomma med sin beställning till kansliet *senast* denna dag. De som önskar ett guldexemplar måste beställa detta hos kansliet även om de avser att komma till Uppsala. Efter 1 juni gäller ett högre pris.

Åtsidan visar Ziervogel efter ett samtida porträtt, i bakgrunden ett av 1700-talsskäpen i Uppsala Universitets Myntkabinett; frånsidan avbildar universitetsbyggnadens mittparti. I detta hus inryms i bottenplanet myntkabinettet och i en av salarna i första våningen hålls föreningens årsmöte, varom omskriften erinrar.

Årsmötesjetongen, graverad efter Bo Berndals förslagsritning.

Medevi Brunn 300 år

I år är det 300 år sedan Urban Hiärne upptäckte vår äldsta surbrunn, belägen i Medevi i norra Östergötland. Med anledning härav utger AB Medevi Brunn en medalj om 40 mm, graverad av Marit Krogh, Oslo, och präglad av AB Sporrang i guld, silver och brons. Åtsidan visar Högbrunnen samt H. M. Konungens porträtt, frånsidan den berömda grötlunken och ytterligare några av de många byggnaderna, varav de äldsta är från 1600-talet; överst återges Urban Hiärnes och änkedrottning Hedvig Eleonoras profiler (den sistnämnda ägde brunnen 1688-94 och gjorde upp dess "stadsplan"). Medaljen kan köpas vid besök på brunnen (endast öppen om sommaren) eller genom AB Sporrang. LLt

ULF NORDLINDS MYNTHANDEL AB

Nybrogatan 36 • Box 5132, 102 43 Stockholm

Telefon 08-62 62 61

KÖPER • SÄLJER • VÄRDERAR
MYNT • SEDLAR • MEDALJER
ORDNAR

Numismatisk litteratur

Lagerkatalog utkommer två gånger årligen

Medlem av Sveriges Mynthandlars Förening

RECENSIONER

Med svensk krona. Den svenska kolonien S:t Barthélemys mynthistoria 1784-1878. Text: Frank Olrog. Foto: Gunnel Jansson och Nils Lagergren. Kungl Myntkabinettet, Statens museum för mynt-, medalj- och penninghistoria, Katalog nr 19. Sthlm 1978. 31 s., rikt ill. Pris 6 kr inkl. moms.

Till den i MYNTKONTAKT 1978/4 nämnda utställningen (s. 00) har Kungl Myntkabinettet utgivit en katalog över S:t Barthélemys mynthistoria, författad av vår främste expert på området, Frank Olrog. (jfr. MYNTKONTAKT 1978/3, s. 80). En noggrann, illustrerad genomgång av de under olika perioder på ön tillämpade amerikanska mynträkningarna (svenska präglingar användes aldrig där) och cirkulerande mynt samt de olika kontramarkeringarna gör katalogen oumbärlig för alla samlare och andra intresserade. Även vissa problematiska, möjligen på annat håll tillkomna motstämplingar berörs, liksom förfalskningarna.

LLt

Peter Flensburg: MØNTER SOM HOBBY, Aschehoug Dansk Forlag, Köpenhamn 1978. Rikt ill. Pris inkl. moms danska kr. 46:50.

Peter Flensburgs lilla handbok för myntsamlare (se recension av JSJ i NNUM 1975 s. 187) har kommit ut i en andra, reviderad och omarbetad upplaga. Förlaget meddelar: "Den væsentligste tilføjelse i den nye udgave er et stort afsnit om de danske konger og deres mønter, hvor bgynderen kan få et hurtigt overblik over den danske mønthistorie. Desuden fortæller bogen om samleområder, om køb og salg af mønter og giver grundig besked om opbevaring af mønter".

T.L.

Antiksektionen bildad

Den 11 april om aftonen samlades i Kungl. Myntkabinettets medaljsal ett femtontal personer, som främst intresserar sig för antika mynt. Kvällen inleddes med att t f museidirektören Ulla Westermark höll ett mycket intressant föredrag betitlat "Berömda samlingar av antika mynt". Föredraget illustrerades med fina diabilder av vackra och sällsynta mynt.

Därefter beslöt de församlade medlemmarna att bilda en särskild sektion inom Svenska Numismatiska Föreningen, rätt och slätt kallad *Antiksektionen*. Man enades om att sektionen skall samlas fem à sex gånger om året och att nästa sammanträde skall äga rum i föreningslokalen på Östermalmsgatan 81, Stockholm, redan onsdagen den 7 juni kl 18.30, då en mycket fin privatsamling av antika mynt kommer att visas. Till sektionens ordförande utsågs intendent Claes Grill, tel 08/15 17 00.

KÖPER, SÄLJER, BYTER och VÄRDERAR

Svenska och utländska mynt
sedlar, medaljer, polletter och
tillbehör, frimärken och brev

LAGERLISTA SÄNDES GRATIS

MYNTAFFÄREN NUMIS

Vallgatan 1, Box 2332
403 15 Göteborg
Tel. 031-13 33 45
Vard. 11-18, lörd. 10-14
lunch 14-14.30

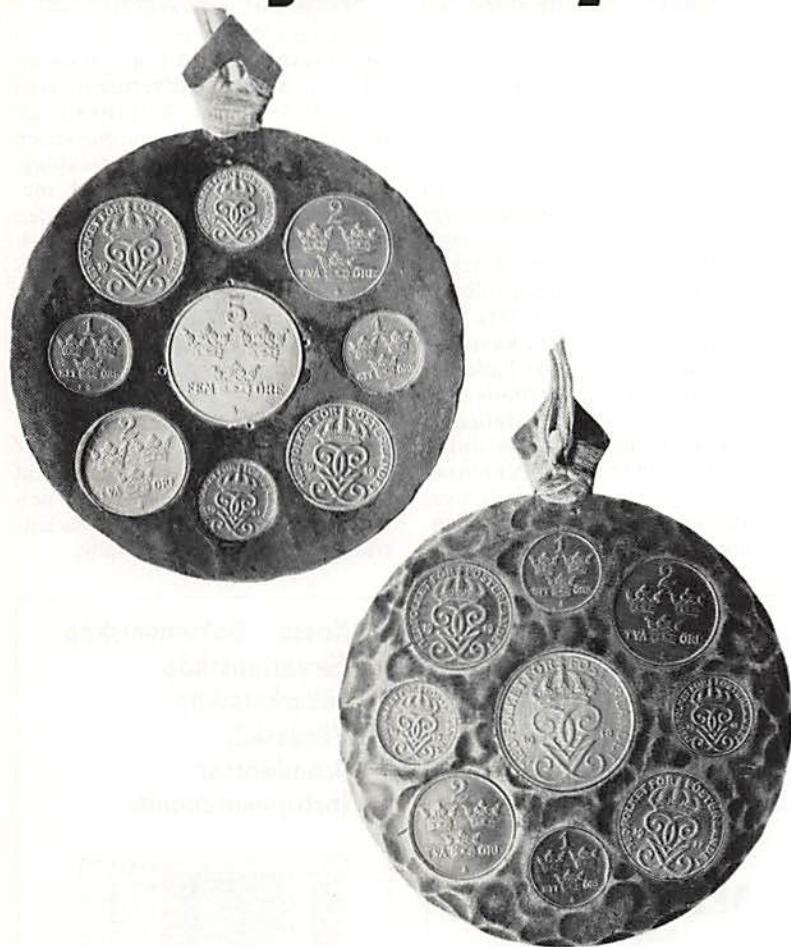
Det sägs att:

Vi betalar bättre för äldre FICKUR

Östermalms Mynthandel

Sibyllegatan 9, Stockholm, tel. 08/61 19 54

En dekoration med järnmynt

Karl Hæffner-Flodman i Växjö är ägare till den kuriösa dekoration, som vi avbildar här i skala 2:3.

Dekorationen är cirkelformad, med 90 mm diameter, och är av järnplåt. Upptill sluter dekorationen i en "tapp", vari ett hål är borrat. Genom hålet är ett rött sidenband draget. Det är just "tappen" med bandet, som gör, att vi här använder benämningen *dekoration* — en dekoration att hänga på väggen eller kanske i något ordensällskap på bröstet.

Anledningen till att vi omnämner dekorationen i MYNTKONTAKT

är, att det i den finns infällda nio svenska järnmynt från första världskrigets år, nämligen 5 öre 1918, 2 öre 1917 (2 ex.), 2 öre 1919 (2 ex.), 1 öre 1917, 1 öre 1918 och 1 öre 1919 (2 ex.), de allra flesta av dem i mycket vackra, ocirkulerade exemplar.

Det lönar nog inte mödan att försöka utröna när, var och av vem den kuriösa dekorationen har blivit tillverkad. Är det någon av MYNTKONTAKTS läsare, som äger eller har sett något liknande, så tar vi gärna emot ett meddelande — med foto! — om saken. T.L.

TB MYNT HB

U. Thimberg R. Berglund
Prislista nr 7 sändes gratis
på begäran

KÖPER BYTER SÄLJER

MYNT & TILLBEHÖR
LITTERATUR

Erstagatan 14
116 36 Stockholm
Tel. 08-41 01 33

Öppethållande:
Vard. 10-18
Lörd. 10-13

ERT NAMN OCH ADRESS

och Ni får efter hand vår
prislista

STOR SORTERING
MODERATA PRISER

Vänd Er med förtroende till

GÄVLE MYNTHANDEL AB

N. Centralgatan 4
Postadress:
Box 293, 801 04 Gävle
Telefon 026-12 82 25

Öppettider: 16-18
lördagar 9-13

En förfalskningshistoria

Forts från sid 142

ett så mycket högre värde, skulle ändamålet ingalunda kunna vinnas endast genom förhöjning af deras halt från $\frac{8}{10}$ till $\frac{9}{10}$, ty detta skulle blott öka värdet med omkring 7 procent. Äfven deras absoluta vikt måste rätt betydligt ökas, och allmänheten, som finge besvär med att bära dessa tunga mynt i fickorna, blefve sannolikt föga belåten med en dylik förändring.

Slutligen torde ingen metalls pris vara utsatt för så stora och täta vaxlingar som silfrets varit underkastadt sedan början af 1870-talet, då samtidigt silfverproduktionen högst betydligt ökades och flere länder öfvergingo till guldmyntfot. Silfret har under innevarande månad nedgått till det lägsta pris, som någonsin noterats, motsvarande ett värde för 1-kronan af 60 öre. Fortfar priset, så vunnas föga med en företagens förhöjning af silfver-skiljemyntets metallvärde, ty en förnyad ommyntning af hela silfvermyntstocken skulle då blifva önskvärd af samma skäl som nu. Stiger deremot metallen efter det en dylik

åtgärd blifvit vidtagen, kunde lätteligen den olyckan inträffa, att myntens metallvärde blefve högre än deras nominella värde, hvarigenom det blefve en mycket lönande och icke heller lagstridig affär för hvem som helst att nedsmälta vårt silfvermynt. — De flesta länders skiljemynt är mera billoneradt, d.v.s. att skilnaden mellan dess nominella och metalliska värde är större, än vårt”.

Som ett slags påbröd till myntverkets moralkaka kommer några dagar senare följande:

”De amerikanska 1 kronorna. En lustig historia är förknippad med de ’amerikanska 1-kronorna’, som länge cirkulerat på Jemtlandsbygden och hvaraf nyligen en nedskickades som prof till myntverket. Kronstycket kom nämligen tillbaka med betyg på att vara så äkta som något och födt under svenska myntverkets stansar. Kronorna hade bara råkat att blifva litet tvättade. För någon tid sedan skulle nämligen i Östersund försiggå en större utdelning af klingande mynt. Penningar hade man godt om, men inga nya. Och det tog sig icke riktigt bra ut. Silfverkronorna fingo sig hos guld-

smeden ett hett bad och blefvo som splitter nya, men silfverklängen var borta och konungens bröstbild såg efter det varma badet litet medtagen ut”.

Hittills har vi inte funnit några notiser om falska silfvermynt från mellersta och södra Sverige, men i september 1893 berättas det från Lund:

”Följder af silfvervärdets fall?

För några dagar sedan kom man på en restaurang i Lund öfver en 2-krona, svenskt silfvermynt, som bär spår af att vara förfalskad och nu hvilat hos poliskommissarien i och för närmare undersökning. Myntet har samma tyngd och metallvärde som våra gängse af den sorten, men pregelns företer här och der i detalj en och annan skiljaktighet. Det antages, att det misstänkta myntet kommit från silfvergrufvare i Amerika, hvilka under den tryckta tiden derstädes på sådant sätt söka blifva utaf med sin värdefulla vara med minsta möjliga förlust, skrifver Nya Lund”.

Något tidigare har vi emellertid haft en notis från Eskilstuna och en från Norrtälje, som ger vissa ledtrådar till problemets lösning:

DANSKA MYNT

2 RB-skillig	1842	01+	1.250:—
3 » »	1842	1+ +	70:—
1 Rigsdaler	1854	1+	335:—
$\frac{1}{2}$ »	1855	1+	245:—
$\frac{1}{2}$ »	1855	1	165:—
16 Skill. RM	1858	1(+)	70:—
2 Kroner	1876	1+	225:—
1 Krone	1875	1+	185:—
1 »	1916	1+ / 01	115:—
25 Öre	1874	1+ +	195:—
25 »	1891	1+	125:—
25 »	1905	1+	75:—
25 »	1939	1+	115:—
10 »	1904	1+	215:—
10 »	1911	1+	225:—
5 »	1891	01	235:—
1 »	1882	1+	115:—
2 Kr. Jubileum	1882	01—	235:—
2 » »	1892	01—	195:—
2 » »	1903	01	185:—
2 » »	1906	01	120:—
2 » »	1912	01	215:—
2 » »	1923	01	75:—
2 » »	1930	01	65:—
2 » »	1937	01	75:—
2 » »	1945	01	115:—

Myntet i Malmö

St. Nygatan 17
211 37 Malmö
Tel. 040/12 99 30

MYNT & MEDALJER

Sveavägen 96
Fack, S-104 32 Stockholm 19
T-Rådmansgatan
(uppgång Handelshögskolan)
Telefon 08-34 34 23

Köper • Byter
Säljer • Värderar
Kommissionsuppdrag

Mynt • Sedlar
Medaljer • Tillbehör
Numismatisk litteratur

Öppet: vard. 11—18, lörd. 9—14

- Kassa- Dokumentskåp
- Förvaringskåp
- Säkerhetsskåp
- Värdeskåp
- Branddörrar
- Instrumentpaneler

SVENSKA
KASSASKÅPSFABRIKEN AB

Godsadress Elektravägen 5 Hägersten
Box 420 27 126 12 Stockholm 42
Telefon 08/19 71 00 - 01 - 02

"Falskt alarm. Ett rykte om falskmyntning i stor skala har under de senaste dagarna varit i omlopp i Eskilstuna. Icke mindre än 2 mill. falska enkronestycken skulle nämligen hafva införts från England och spridts till rikets alla delar. De falska mynten skulle vara förvillande lika de äkta och endast förete en lätt förbisedd olikhet med afseende å initialernas till gravörens namn, L.A., beskaftenhet och plats å myntet.

Imellertid har ryktet visat sig vara lika falskt som mynten äkta, i ty att nämnda skiljaktigheter verkligen förefinns i pregeln å äkta enkronor af äldre och yngre datum. Historien om de 2 millionerna från England är tydligen en s.k. röfvarhistoria af renaste vatten, skrifer Esk. Posten.

Liknande rykten hafva äfven varit i omlopp i Norrtelge. Ett rykte spred sig nämligen i lördags derstädes, att falska enkronor voro i rörelse. Det befanns sedan vid efterhörande i Stockholm, att mynten voro äkta, men af nyaste pregling, som obetydligt skiljer sig från den gamla.

Ryktet har imellertid hunnit åstadkomma en liten panikunge med

en del komiska episoder. En omständlig man passade på och uppköpte för kuriositetens skull, hvad han kunde komma öfver för en kurs af 60 öre. En landtman betogs af så stor skräck, att han kastade sina slantar i Norrtelgeån. På en del ställen mottogs icke de nya mynten i handeln o.s.v., skrifer Norrt.-Bladet".

Och i september heter det från Jönköping:

"Rykten om de amerikanska en- och tvåkronorna, hvilket rykte visste förmåla, att kapitalister i Amerika skulle gjort geschäft i svenska silfvermynt genom att låta preglas och hit insmuggla en betydande mängd sådana, hade fredagen den 22 dennes hunnit äfven till Jönköping, skrifer en meddelare till N.D.A. Der hade det framkallat granskning af innehafdt skiljemynt. Olikheten skulle vara, att å de s.k. äkta svenska kronmynten bokstäfverna L.A. på baksidan stodo upphöjda under konungabildens hals, medan samma bokstäfver å de s.k. amerikanska silfvermynten förekommo, något förminskade, insänkta i nedre halslinjen. Granskningen gaf till resultat, att en mängd 'falska' kronor förefunnos både i bankerna och hos enskilde, hvilket naturligtvis förorsakade någon oro. Vid förfrågan och jmförelse å härvarande afdelningskontor af riksbankens skingrades imellertid farhågorna snart, alldenstund de s.k. amerikanska silfverkronorna befunnos lika äkta som de s.k. svenska, och hela skillnaden var, att de förra tillhörde en nyare pregling än de senare, vid hvilken pregling vårt myntverk tillåtit sig nämnda lilla ändring jemte ett par andra, ännu mindre i ögonen fallande".

Därmed står vi inför "förfalskningshistoriens" upplösning. 1890

infördes ny kungabild på enkronor och tvåkronor och Lea Ahlborn gjorde om sitt gravörssignum (se ill. s. 142). Det är alltså i denna ändring som hela den vildvuxna ryktesfloran om falska enkronor och tvåkronor har sin rot.

Detta bekräftas av en ny kommuniké från myntverket:

"Allt som oftast hör man omtalas rykten om att, till följd af silfrets förminskade värde, i utlandet uppstått en oloflig industri, med ändamål att tillverka till halt och vigt fullgoda svenska silfvermynt, och att sådana äro i omlopp här i landet.

Man har i den omständigheten, att de under de senare åren utgifna större silfvermynten förete vissa förändringar i pregeln, velat se ett bevis på att eftergjorda mynt äro i omlopp. Olikheten består dels i en förändring i H. M:t konungens bild, dels i en uppflyttning af det förut under bilden befintliga märket L.A.

Den nya bilden har emellertid, efter erhållet nådigt tillstånd, anbragts å alla 2- och 1-kronor, som preglats sedan 1890 och har således redan länge förekommit i allmänna rörelsen. Beträffande bokstäfverna L.A. tillhöra dessa icke den i författningarna bestämda pregeln utan utvisa endast hvilken gravör, som förfärdigat myntstamparne, och hafva derför på de nya mynten erhållit en mindre i ögonen fallande plats. Den omnämnda olikheten saknar således all betydelse i fråga om myntens äkthet".

Kommunikén tillägger:

"Det torde här böra omnämnas, att ehuru silfret under sista året ytterligare fallit betydligt i värde, det ännu icke från något land försports, att myntförfalskning af ifrågavarande slag förekommit".

T. L.

Kungl Myntkabinettet, Statens museum för mynt-, medalj- och penninghistoria

Narvavägen 13-17, 2 tr
Stockholm

(Buss nr 42, 44 och 69
till Historiska museerna,
tunnelbana till Karlaplan)

Utställningar:

Svenska mynt från 1000-talet
till nutid,

Mynt från forna svenska
besittningar,

Världens mynt under
25 århundraden,

Sveriges medaljhistoria,
Medaljens konsthistoria

Tillfällig utställning:

MED SVENSK KRONA

Den svenska kolonien
S:t Barthélemys mynthistoria
1784 - 1878

Museet:

Måndag - fredag 11 - 16
Lördag och söndag 12 - 17

KÖPER - SÄLJER BYTER

Prislista sändes mot
5: — sedel

Mynt, sedlar, tillbehör

**Postorderfirma
ARNE E. HEDLUND**

Box 3144, 162 03 Vällingby

Tel. 08 - 89 52 01

Vard. 18 - 20, lörd. 10 - 17

STORE

UDENLANDSKE SØLVMØNTER

SÆLGES:

Gratis prisliste tilsendes.

Kim Fønne
Aggersborggade 6
2100 Ø
Danmark

FÖRTROENDE 1. FÖRTROENDE 2. FÖRTROENDE 3.

Våra myntauktioner har mottagits mycket väl av hela samlar-Sverige.
Det är med stor glädje vi noterat
att både inlämnare och budgivare varit belättna.

Nu förbereder vi en stor höstauktion:

AUKTION 4.

På den auktionen kommer tyngdpunkten att ligga på bättre nordiska mynt och
sedlar (givetvis lämnas utrymme för utom-nordiskt material också).

Kontakta oss gärna för att i god tid diskutera det material som du vill sälja.

Glöm inte att senaste inlämningsdag för auktionen är den 15 juli.

Vi önskar er en glad och trevlig sommar i kvalité 01   0.

Boris och Georg

SVEA
MYNT & FRIMÄRKSHANDEL AB
STUREPLAN 4 · BOX 7232, S-103 84 STOCKHOLM

TELEFON 08-10 03 85, 10 03 95

BANK: SVENSKA HANDELSBANKEN

